YARIM AY

No.: 115
Kr. 15

SON KAR

MART 1940

Öğretmenler İçin

DERS NOTLARI

ve

Talebeyi Görme Araştırma

DEFTERİ

30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80

Talebelik

Olarak, yeni ders taksimatına ve müfredat proğramlarına uygun olarak tertip edilmiştir.

Resimli Ay Matbaasından arayınız!..

İZMİRDE

ANKARA PALAS

Telef. (3438)

İzmirin en modern, en temiz ve dürüst aile yuvasıdır. konfor, temizlik, istrahat, ucuzluk Ankara Palasın hususiyetlerindendir.

Banyo, kalorifer, mükemmel lokanta, pastahane ve kıraathaneyi camidir.

2 inci Tab'ı :

RIZA TEVFİK

HAYATI

ve

ESERLERİ

Adlı eseri Resimli Ay Matbaasından arayınız — Fiatı : 60 Kuruştur.

RESİMLİ AY'ın

1940

DUVAR TAKVİMLERİ

ile Muhtıra Defterlerini tercih ediniz! Hem mükemmel ve hem de ucuzdurlar.

Toptan siparişlere tenzilât yapılır.

Türk Çocuklarına Müjde

(SAĞLAM ÇOCUK) Adındaki mecmuanız çıkıyor. Memlekette sizlere en güzel çocuk mecmuasını vermek için büyük fedakârlıklara katlandık 17 Şubat 1940 Cumartesi günü çıkacak olan bu dergiyi sabırsızlıkla bekleyiniz.

İçinde her mecmuadan daha zengin resim ve yazıları bulacaksınız. Sizi Serüvenden Serüvene koşturacak olan bu yazılar şunlardır:

Bizans Kapılarında Türkler - Doktorumuzun Öğütleri - Hikâye - Kelle Avcıları: Büyük Macera Romanı - Dünyadan Gelen Sesler - Masal - Karikatür - Bilmece - Kel Oğlan ve Kel Oğlan Mektep Kaçağı - Ayrıca Gürbüz Türk Çocukları ve en güzel Hikâye yazan Mektepli Musabakaları.

SAĞLAM ÇOCUK biricik dergidir muhakkak onu okuyunuz.

Siparişlerinizi Ankara Caddesi 1/99 Adalet Han Kat 1 No: 34 Umumi İdare merkezine yapınız — Telefon 20607

◆YARIM AY◆

15 Günde Bir Çıkar Edebî - ilmî - ictimaî Mecmuadır.

İdare Merkezi : İstanbul, Sirkeci Ebussuud Caddesi No. 1-3

RESİMLİ AY MATBAASI T. L. ŞİRKETİ

Abonman Şartı: Türkiye için { 6 Aylığı : 175 kr. / 12 " 350 kr. } Ecnebî için { Yıllığı 1 İngiliz Lirası

Telefon: **23607** *Telgraf adresi:* **Resimliay** *Posta Kutusu:* **629**

Rica : 1) İdare işlerine ait muhaberelerin: Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi İdare Müdürlüğü

Yazı . . . . Yazı .

adreslerine yazılması.

Kerburan Petrol Sahasından Bir Röportaj

YİRMİNCİ ASRIN ALTIN SUYU : PETROL

Türkiyenin Yakın Bir Atide Bu Muhim Yeraltı Servetini de Elde Edeceğine Muhakkak Nazariyle Bakılıyor.

Yazan :
Ali Enver TOKSOY

Yirminci yüzyıl endüstrisinin istinat ettiği büyük kuvvetlerden birisi de, hiç şüphesiz petroldur. Her bakımdan büyük ehemmıyeti haiz olan bu altın su, makine sanayiinin inkişafı nispetinde mevkiini yükseltmektedir. Bugün yeryüzünde mevcut 50 milyon otomobil 80 000 tayyare ve kırk milyon tonluk harp ve ticaret gemilerinde petrol müştakkatı kullanılmakta, sabit ve müteharrik makine ve motörlerin bütün parçaları, gene petroldan elde edilen yağlarla faaliyetini muhafaza edebilmektedir. Dünya milletleri bu uğurda senede 25 milyar lira harcamakta ve en büyük şehirlerin banka ve borsaları günlük alışverişin yarısından çoğunu petrol aksiyon ve obligasyonları üzerine yapmaktadır.

Bizde petrol umumî harbin sonlarına kadar anlaşılmamış bir kıymetti. Eski idarenin bu cehaleti yüzünden değil midir ki, Eflâk, Buğdan, Yanya, İşkodra, Mısır ve hatta Irak menbalarından en ufak bir istifade temini mümkün olmadı.

Petrolün ölçülmez bir değer ve ehemmiyet taşıdığını takdir eyliyen Cumhuriyet hükûmeti, bu işi lâyık olduğu ciddiyetle ele almış ve uğrunda milyonlar sarfından çekinmemiştir. 1925 de celbolunan Lüclüs'le başlayan arama, Türk ve ecnebi heyetler tarafından muntazaman tekrar olunmuştur. Devletin büyük fedakârlıklar ihtiyarıyle hususî bir teşkilâta rapteylediği tetkik işleri en ileri ve mütekâmil şartlar tahtında ve her an biraz daha ümitli olarak devam etmektedir.

Tetkik olunan belli başlı bölgelerden birisi de Midyattır. Arazisinde petrol bulunmak ihtimalleri kuvvetli olan bu mıntıkada mütarekeden evvel ve sonra bazı jeolojik incelemeler yapılmış ve arama işlerinin bir enstitüye raptı üzerine çalışmalar genişletilerek 1934 mayısında Basbirin nahiyesinde sondaj ameliyesine başlanmıştır. Ameliye bir yıldan fazla sürmüş ve bin metreye kadar inilmişse de iktisadî petrole tesadüf edilmemiştir.

1936 da daha müsait ve ümitli olduğu tahmin edilen Kerburan mıntıkasına nakledilerek burada sondaja başlanmış ve gene bin metrelik bir kuyu kazılmıştır. Bu kuyudan da ticarî petrol elde etmek mümkün olmamış ve fakat Metan gazına benzer kuvvetli bir hava gazı bulunmuştur. Bu hava gazı ve mahallî ihtiyacı giderecek nispette zuhur eden petrol, arayıcıların ümitlerini bir kat daha takviye etmiştir. Bu sebeple aynı mevkide bir kuyu açılmasına lüzum görülerek sondaja başlandığı gibi Irak petrol sahasındaki toprak teşekkülatının aynını arzeden Kerbentde de büyük mikyasta faaliyete geçilmiş ve sondaj ameliyesine iptidar olunmuştur. Arama sondajlarının yakın bir âtide işletme sondajlarına inkılap edeceğinde asla şüphe yoktur.

Petrol arama kolunun başında, yüksek tahsilini Amerikada yapmış ve Meksikada, Amerikada bil'fiil araştırmalarda bulunmuş bay Cevat Eyupla, Gronoble mühendis ve Strasburg yüksek petrol ve maden mekteplerinden mezun bay Kemal Lokman bulunmaktadır. Sondajlarda halen ecnebi ustalar da kullanılmata ise de beraberlerinde çalışan Türk işçileri ayni mevkie hakim olmak istidadını lâyıkı ile göstermiş ve göstermektedirler.

Hermis köyünde inşa olunan işçi evlerinden bir kısmı

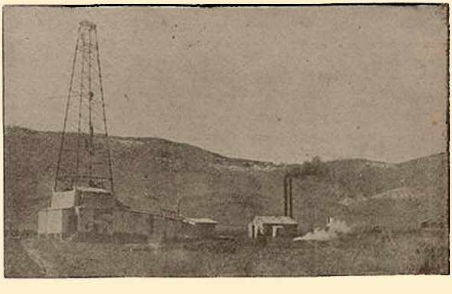

Kerburan petrol sahasında vücude getirilen tesisattan bir kısmı

NE GÜZELSİN!

●

YAZAN:
Muazzez Tahsin BERKAND

●

Bana ilk defa «Ne güzelsin!» diyen o oldu. Bu sözü ben, otuz senelik ömrümde ilk, belki de son defa işitmiştim.

Ben çirkinim: bunu biliyor, hissediyorum.

On yaşında idim. İlk defa ayna ile başbaşa kalmıştım. Hayır yanlış anlaşılmasın, o güne kadar aynaya bakmadım demek istemiyorum; fakat ilk defa olarak ayna karşısında, şuurlu gözlerle kendimi görmüştüm diyorum. İşte çirkin olduğumu o gün, birinci defa, içimde gizli bir sızı ile duydum ve bu sızı, toprak altında derinden derine akan ince bir su gibi bütün damarlarıma nüfuz etti.

Çirkinliğim neremde? Her yerimde, hiçbir yerimde... Belli beşli bir kusurum, bir sakatlığım yok; fakat bana bakanların herhalde benim güzelden ziyade çirkin olduğumu söylemekte hakları olduğuna inanıyorum.

Güzel olmadığımı hissettiğim gün, o vakta kadar cidden iyi huylu, uysal bir kızken, birdenbire hırçınlaştım, ahlâkım da kötüleşti, yüzüm gülmez oldu, ağzımın ve gözlerimin etrafında somurtkan çizgiler belirdi, alnım kırıştı, dudaklarımla burnum biribirine yakınlaştı, bilhassa gözlerim sert, öfkeli bir mâna aldı.

Beni kimse sevmiyordu. Ta mektep sıralarından başlıyarak kendime candan bir arkadaş bulamamıştım. Etrafımdaki kızların benden güzel ve sevimli olduklarını görmek içimde onlara karşı derin bir kin ve düşmanlık uyandırdığı için onlarla iyi geçinmek kabil olamıyordu. İçlerinden bana yaklaşmak isteyen bir kaçını, benimle alay ediyorlar korkusile hırpaladım ve kendimden uzaklaştırdım.

Mektebe nasıl yalnız girmişsem, orada bir tek dost kazanmadan öylece çıktım ve bu sefer gençliğimin yalnızlığına gömüldüm.

Halbuki fakir değilim, istemiş olsam ben de Beyoğlunu dolduran «Güzellik» müesseselerinden birine giderek kendime yalancı bir güzellik yapabilirim; fakat bunun için de fazla mağrurum galiba! Hem çirkin, hem mağrur bir kız olmak ne büyük facia Yarabbim!

Otuz yaşıma kadar işte ben böyle çirkinliğinin ve gururunun ağırlığını sürükleyen bir kadın olarak kalmıştım.

Bir gün - ne tuhaf, insanın hayatı bir gün içinde nasıl değişebiliyormuş! - Köprüden geçiyordum. Önümde iki külhanbeyi gidiyordu. Biri ötekine öyle acayip bir şaka yaptı ki, gülmeğe alışkın olmadığım ve hayatımda tebessüm ettiğim anlar sayılacak kadar az olduğu halde, kendimi tutamıyarak bir kahkaha kopardım. İşte o sırada karşıdan gelen bir adam, gözlerini yüzüme dikerek yavaşça ve bir nefes gibi kulağıma fısıldadı:

— Ne güzelsiniz!

Bir saniye içinde bana ne oldu bilmiyorum. Dünya döndü, döndü. Gözümün önünde acayip renkler dolaştı ve birdenbire aydınlık bir ufuk belirdi:

— Ne güzelsin!

Bu iltifat bana mı idi? Etrafıma baktım, yalnızdım. Başımı çevirdim, deminki adam dönmüş bana bakıyordu. Canımdan gelen coşkun bir saadetle ben de ona baktım ve güldüm. Döndü, bana doğru geldi. Ben de durdum ve bekledim. Yanıma geldiği zaman ben hâlâ tatlı ve içten gelen bir sevinçle onu süzüyordum. Kolumu tuttu:

— Gelsenize! dedi ve birşey konuşmadan yanyana yürüdük.

Kayışından çekilen bir köpek efendisini nasıl takibederse, ben de ayni itaatle onun yanında yürüyordum.

Ne kadar gittik, hangi sokaklardan geçtik, bilmiyorum. Öyle mes'udum ki içimin sıcaklığı kalbimi titretiyor, nefesimi tıkıyor, kollarımı ve bacaklarımı gevşetiyordu. Utanmasam kaldırım üstüne çökecek ve onun elini tutarak:

— Bana bir defa daha «Güzelsin!» de ve sonra bırak öleyim... diye yalvaracaktım.

Fakat gururum burada da benim peşime takılmıştı. Yabancı bir erkeği bir köpek gibi takibettiğim sırada bile mağrur bir kız olduğumu unutamıyordum.

O önde, ben yorgun ayaklarımı sürüyerek bir adım arkada yürüdük, yürüdük. Küçük bir tahta evin önünde durdu, cebinden çıkardığı bir anahtarla kapıyı açarak içeri girdi. Ben eşikte şaşkın ve dalgın gözlerle ona bakıyordum.

— Gelsene!

Baygınken birdenbire yüzüne su serpilerek ayılan bir hasta gibi kendime geldim ve etrafıma bakdım. Nerede idim? Burası neresi? Bu adam kimdi? Ben buraya niçin gelmiştim? Korku ve ıstırapla bir adım geriledim. Artık tamamile sokakta idim, fakat hâlâ ayaklarım oraya mıhlanmış gibi kıpırdıyamıyordum.

O, bu sefer hiddetle bana bakıyordu:

— Gelmiyeceksen beni neden ta buralara kadar yordun? Yoksa naz mı ediyorsun? Bu çirkinlik üzerine bir de naz öyle mi?

«Çirkin» kelimesile tokatlanmış gibi aklım başıma geldi ve hemen koşarak oradan uzaklaştım.

Ne kadar zaman koştum? Nerelere gittim? Hangi sokaklardan geçtim bilmiyordum. Gayri şuuri bir surette ve uykuda yürüyormuşum gibi durmadan gidiyor ve:

— Ne yaptım? Ne yaptım ben, diye tekrar ediyordum.

Birdenbire bir gürültü oldu... Kıyamet kopıyor gibi bir gürültü... Üzerime bir ejderha geldi ve ben haykırarak yere yuvarlandım.

***

Kendime geldiğim zaman etrafımda ayak sesleri ve fısıltılar vardı.

— Kurtuldu zavallı.

— Kurtuldu fakat ölseydi belki daha iyi olurdu. Zavallı kadın ömrü oldukca topal kalacak.

— Otamobilin geldiğini nasıl görmemiş? Şoförün önüne öyle bir çıkış çıkmış ki görenler onu bir deli sanmışlar.

— İki gündür durmadan sayıklıyor doktor; fakat sayıklaması da pek garip. Birdüziye dudakları arasından «Ne güzelsin!» sözü dökülüyor. Sonra yüzünü buruşturarak «Çirkinim.. çirkinim!» diye tekrarlıyor. Asıl garibi şu ki, «güzelsin» derken yüzü cidden güzel bir mâna aldığı halde «çirkinim» derken korkunç bir şekle giriyor.

Onlar konuşurlarken ben birdüziye kendi kendime:

— Çirkin ve topal ha! diye tekrarlıyor ve topal bacağımın sargılarını parçalamak istiyordum.

O sırada bir mucize gibi birşey oldu. Kapalı gözlerimin arasından yaşlar sızarken geniş bir elin başımı ve saçlarımı okşadığını duydum ve sıcak bir ses bu sözleri söyledi:

— Halbuki zavallı kızcağız pek de çirkin değil; bakınız şu vaziyette yüzünde ne güzel bir mâna dolaşıyor. Görüyor musunuz? Güya okşandığını hissediyormuş gibi dudaklarında tatlı, sıcak bir gülümseme var. Sevimli bir rüyaya gülümseyen bir çocuk gibi.

Bilâihtiyar gözlerimi açtım, elimi uzatarak doktorun başımda dolaşan müşfik elini tutup dudaklarıma götürdüm:

— Teşekkür ederim doktor.

Ve onun gözlerinde dolaşan şaşkın parıltıyı görmemek için tekrar gözlerimi kapadım ve kesilen bacağımın verdiği ıstıraba rağmen tatlı bir uykunun gevşekliğine kendimi bıraktım.

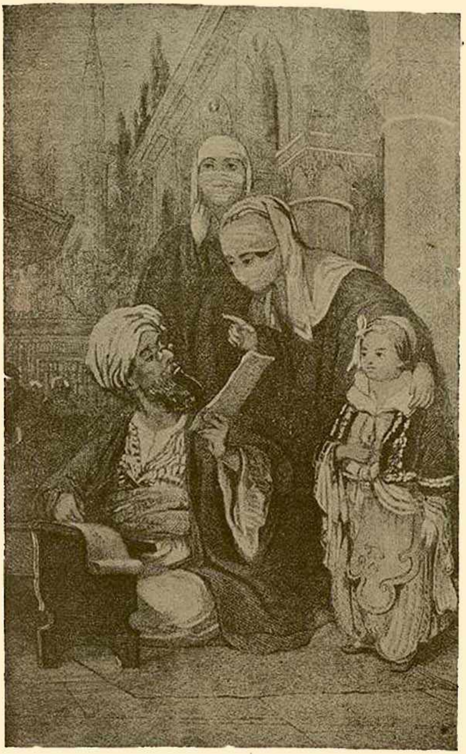

DÜNKÜ ve BUGÜNKÜ ARZUHALCILAR

Eski Arzuhalcıların Yegâne Sermayesi Küçük Bir Rahle, Pirinç Bir Divit, Bir Tutam Kâğıt ve Kamış Kalemlerdi.

●

YAZAN : Ekrem SABİT

●

Dünkü ve bugünkü arzuhalcılar arasında değişmeyen yalnız birşey var: Mekân...

Dün arzuhalcılar nasıl Yenicaminin avlularında, merdivenlerinde, duvarları dibinde vazife görüyorlardısya, bugün de aynı yerde 'çalışıyorlar.. fakat üçyüz yıl önce İstanbulda ayrıca arzuhalcı dükkânlari vardı. Bu dükkânlar 400 ü bulurdu. Her arzuhalcı, kendisine göre küçük bır dükkân edinir, burada çalışırdı..

Gene bu 400 dükkânın 400 arzuhalcısından başka 100 tane de seyyar arzuhalcı vardı ki, bunlar hergün İstanbulun muhtelif pazarlarını dolaşır, esnaf arasına girerler, mektuplar, divana arzuhallar, senetler, makbuzlar yazarlardı.

Fakat şimdikiler gibi seyyar arzuhalcıların en çok toplandıkları yer Yeniçami idi. İstanbulun taşradan gelmiş bütün ziyaretçilerini burası topladığı için arzuhalcılar Yenicaminin avlusunda, ve Mısırçarşısı önlerinde kamış kalemlerini divitlerine batırıp cızırdatarak bin itina ile çalışırlardı.

İstanbulun muhtelif semtlerine dağılan dükkânları ekserya kapalı bulunurdu. Çünkü her arzuhalcı kışlaları, pazarları dolaşmak mecburiyetinde idi. Kimi Davutpaşaya, kimi Işimdıki Sofılar caddesinde buluran Yeniçeri odalarına, Sadrâzam kapısına, hanlara, menzillere giderler, akşama kadar cahil tüccarlara, Yeniçerilere, Sıpahılere, esnaf takımına mektuplar, arzuhallar yazarlardı. Soldaki resimde de görüldüğü gibi bir arzuhalcının yegâne sermayesi masa gibi küçük bır rahle, kabarık kuşağı arasına sokulmuş pirinç bir divit, rahlenin küçük çekmecesinde duran bir tutam kâğıt ve bir kamış kalemdi. Kamış kalemlerini yontmak için yanlarında gayet keskin, hançere benziyen birer bıçak taşırlardı. Ayrıca koltuk altlarında birer şilte de bulunurdu. Bu şiltevi nereye atarlarsa oracığa çökerlerdi.

Türk seyyahı Evliya Çelebi bu zümreye « Esnafı yazıcıyan » ismini veriyor. O zamanın telâkkisine göre her esnafın bir piri bulunması şart olduğu için arzuhalcıların pirlerinin de (Kasım bin Abdüllah - ül - Kûfi) olduğunu yazıyor:

« — Kabri Cidde yakininde Havva anamızın kabri yanındadır! » diyor.

Dördüncü Murat devrinde büyük bir geçit resmi yapılmıştı. Bu geçit resmine yalnız asker değil, dilencilerine, yankesicilerine, delilerine, aptallarına kadar İstanbulun her mesleğinde, her san'atta, her tınette insanları(da iştirak etmiş i.

Arzuhalcılarda bu alayın ortasında üzeri düz arabalarda yer almışlardı. Hepsinin önünde birer rahle vardı. Hepsi de

— Arkası 27 inci sayfada —

Kendisi de daktilo makinesi başında çıtıçıtır, külfetsiz ve düşüncesiz yazar.

ÇIRPINAN SULAR

ROMAN: 31

MÜKERREM KÂMİL SU

Arkada kalan yıllarıma bakıyorum. Bir kadın hayatına, bir kadının his ve düşünce dünyasına kâfi gelebilecek herşey var. Hulya ile, nefsi rüyalar görerek, severek, ıstırap çekerek ve epiyce de sevilerek geçen bu ömür, elimde, avucumda okadar çok acı ve tatlı hatıra bıraktı ki, artık gelecekten isteyecek bir şeyim yok. Bu uzun hayat yolundan bir iz, bir eser bırakmadan göçüp gitmek mahkûmiyetine rağmen.

Şimdi Zehrayi yanıma aldım. O zavallının da başından bir felâket geçti. Kocası eksprese yol açarken bir kazaya kurban gitti. Onun minimini kızı ikimizi de avutabiliyor. Adresimi yalnız sen bilmelisin. Beni avutmak, küskün olduğum hayata tekrar mukavemet edebilmekliğim için eminim harekete geçeceksin. Fakat beni seviyorsan birşey, hiç birşey yapma Âfet. Belki bir gün, ilerde bir gün sana geleceğim. İçimdeki son heyecan kurdu da söndükten, hatıralarım yoklana yoklana aşındıktan sonra. Ama, şimdi buna imkân yok. Yorgunum. Hazin bir maziyi bana hatırlatacak şeylerden uzak kalmak istiyorum. Sükûna, unutulmağa ihtiyacım var. Tekrar hayatla mücadeleye, dedikodulara göğüs vermeğe takatım yok. Bir gün silik, unutulmuş bir insan gibi kırların ortasındaki o küçük eve ben de çekileceğim. Ancak, son ve büyük uykumu uyumak üzere oralara döneceğim Âfet..»

Âfet, yer yer sinirlenerek, yer yer gözlerinin yaşını silerek bu uzun mektubu okudu. Birkaç defa okudu. Arkadaşının verdiği bu müthiş karar üstünde durmadan, hadiseleri ayrı ayrı ve birçok cepheden tahlil etmeğe girişmeden... ilk hamlede Nahideye acıdı. Onu tekrar yalnız, perişan ve muztarip bir halde düşünmek genç kadını, kalbinin hisli köşelerinden vurdu.

Gece kocasına karşı arkadaşını müdafaa etmek lüzumunu hissediyordu:

— Öyle söyleme ama Bahri.. Nahide gibi mağrur ve beş yıl büyük bir sevgi ile sevilmeğe alışan bir kadın bu ihanete kolay kolay katlanamazdı ki.

— Şimdi daha mı iyi oldu? Kendisini müdafaaya lüzum görmeden sessiz, sadasız çekilip gitmeğe benim aklım ermez doğrusu. Herşeyden önce kocasının hareketlerine dikkat etmeli, asıl onlara ehemmiyet vermeli idi.

Evinde soğukluk, gevşeklik ve nefret görmedikten sonra, eli ile yuvanın kapısını bir başkasına açmanın bence manası yoktur. Makul bir kadının vazifesi bu değildir Âfet. Yuvasına bağlı bir insan sonuna kadar haklarını ve mevkiini korumakla mükelleftir.

— Ateş düştüğü yeri yakar yavrum. Sen hadiseyi sadece mantıkınla karşılıyorsun. Ucu yüreğine dokunsa acaba yine böyle konuşabilir mi idin?

— Bu tarzda hareket eden kadın, Nahideden başka biri olsaydı sen de fikirlerime bu şekilde itiraz edecek değildin ya. Belki daha ileriye varıp abdal diyecektin. İnsanlar hatadan salim değillerdir. Birgün yanılmaları, yanlış yola sapmaları ihtimali daima mevcuttur. Zekâ ve irade, vazife mesuliyeti onu icabettirir ki, bu gibi tehlikeli anlarda mukabil taraf cephe almağı, vaziyeti kendi lehine idare etmeği bilir.

— Nahide ruhunda bir kadın böyle manevralara lüzum görmez Bahri. Onu tanımamış gibi konuşuyorsun.

— Kadın olsun, erkek olsun fazla gurura, hayale, hayatın veremiyeceği şeylere kapılmaktan kaçınmalıdırlar karıcığım. Ayrı ayrı iki insan elele bir yuvanın eşiğinden geçtiler mi birkere, onlar için fedakârlık, tahammül, müsamaha denilen şeyler en önde gelen vazifelerden sayılırlar. Eğer her kadın kocam hissi sendelemeye uğradı diye kapıyı kapayıp gitseydi, cemiyetin nizamı kalırmı idi sanıyorsun?

— Lâkin Bahri, Nahide yalnız aldatıldığına gücenmiş olarak çekilip gitmiş değil ki. O sevdiği erkeğin saadetine engel olmamak arzusu ile böyle hareket etmiş. Niçin onun fedakârlığını anlamak istemiyorsun?

Bahri Doğru:

— Bu da manasız, dedi. Sanki öteki ile evlenince daha iyi bir hayat.. daha yüksek bir saadet mev'ut Sermede?! Ne malûm. İstikbale ait emniyet senedi almadılar ya acanım?

Âfet ayağa kalktı. Dalgın ve üzgün:

— Evet, dedi. Belki haklısın. Sonuna kadar dayanmalı idi. Zaten o saçma mektupları, o terbiyesizce telefon konuşmalarını gördükten sonra cephe almağı yalnız kendisi için değil, Sermet için de bir vazife telâkki etmeli idi. Ama olan olmuş birkere. Her iş bittikten sonra bizim fikir imal etmemiz de lüzumsuz. Aradan epi bir zaman geçti. Yolları çoktan ayrıldı. İnşallah haklarında hayırlı olur bu yürüyüş.

Ama ben şimdi Nahidenin yapyalnız ne yapacağını düşünüyorum. Gene mi ıstırap çekecek o?

Böyle konuşurken sesi titredi. Gözleri dolu dolu oldu:

— Onu acı çeksin, için için kendisini yesin diye mi yarattın Yarabbi? Bedbaht olması için ne suçu var? Hangi günahın izini arkasında taşıyor da gülmiyor bu kadın?

Bahri Doğru karısının saçlarını okşadı:

— Haydi yavrum! dedi. Elini yüzünü yıka. Kulübe kadar uzanalım. Açılırsın. Bizim teessürümüz Nahidenin ıstıraplarını hafifletecek değil her halde. İnsanların çoğu felâketlerini kendi kendilerine hazırlarlarmış. Bedbahtlığın en acı şekli de budur bence.

Âfet, o buhranlı günlerde kendisini aramıyan, kimselere iz, adres bırakmadan çıkıp giden arkadaşını bir türlü muahaze edemiyor, onu kuvvetle sevdiği için daima kıymetinden kaybetmemiş olarak görmeği, tahayyül etmeği istiyordu.

* * *

İKİNCİ KISIM

Kolunda, belki dünyanın en güzel kızı ile salona girdi. Genç gelinin, yas göklerinde dalgalanan bulutlar gibi kabarık duvağı kalbine çarpıntılar veriyordu. Behin kumral saçlarını bir dizi pırlanta ile sarmıştı. Bakışları, bu harikulâde güzel gözlerin yeşil ışıltılarına değdikçe kamaşıyordu. Salonun yaldızlı duvarları, kabartmalı tavanlarında gürleyen alkış sesi ile başı dönmeğe başladı. Sonra hangi kuvvetin tesiri ile oldu, bunu farkedemiyordu. Öteki gönlünün göklerinde birdenbire belirdi. Koyu renkli gözlerinde içli bir şikâyet, dilsiz bir sitem tütüyor gibi idi.

O zaman...

O zaman titremeğe başladı. O kadar kuvvetle sarsıldı ki Behin yavaşça:

— Ne oluyorsun? diye sormak lüzumunu hissetti.

— Birden başım döndü de!

— Kalabalığın tesiri ile olsa gerek.

— Her halde.

Genç kızın uzun duvağını taşıyarak masadan masaya arkasından sürükleniyordu. Gönülleri hoş edilecek ahbaplar, şakalarına katlanılacak dostlar, arkadaşlar vardı. Behin bir kuş gibi tasasız, ay ışığı altında esirî vücutlarını sularda yıkayan gece perileri gibi güzel ve ilahî idi. Yüzüne, vücuduna takılan bakışlar, kolay kolay bu tatlı ökseden kurtulamıyorlardı. Gençler, bu çocuk gelinle birkere olsun dansedebilmek için etrafında dolaşıyorlardı.

Bütün bu düğün kalabalığı, bu ışık, bu müzik, bu içki ve koku dünyası içinde o ne idi? Kimdi o? Hangi role çıkmıştı? Ne yapıyordu? Burada ne işi vardı onun? Henüz onsekizini bulmamış çok güzel bir kızın çektiği tarafa gidiyor, onun hoşuna gidecek şekilde konuşuyor, gülmeğe çalışıyordu. Sonra durmadan ve üstüste içiyordu. Bu gece Behin'in en güzel gecesi idi. Hayatının en mühim dönümünden geçiyordu. Çok mesut, çok şen ve tatlı bir görünüşü vardı. Benim için de bunun böyle olması lâzım gelmez mi? diye içinden düşünüyordu. Bütün bu gördüğü şeyler yeni idi. Tamamile yabancısı olduğu bir âleme dalıyordu. Omuz başında pırıl pırıl, küçük, şuh bir gelin vardı. Ondan başka birşey düşünmek, herhangi bir mazi hatırasına el uzatmak niçindi?

Yeni karısı ile dansetmek için önünde eğilenlere, kendisinden izin istiyenlere hep boş gözlerle bakıyor, abdal bir gülüşle: "Buyurun. Hay hay!. diye karşılıklar veriyordu. Genç kız, yanından çapkın bir dalga gibi süzülüp gidince içinde hiçbir rahatsızlık duymuyor, bakışları arkasından sürüklenip gitmiyordu. Behini kıskanmıyordu. Şu halde onu sevginin tam manasile sevmiyor mu idi? Fakat hayır, bu hissini bu şekilde tefsir etmek sakattı. Pekâlâ onu seviyordu. Güzelliği karşısında gözleri kamaşıyordu. Arkasından herkesin hayran bakışlarla bakakaldığı bu küçük kız hakkında içinde tatlı bir çarpıntı, benliğinde bir gurur bile duyduğu oluyordu. Onu kıskanmayışının sebebi, artık makul bir adam olduğundan ileri gelmez mi idi? Behin tarafından kuvvetle sevildiğine inanıyordu. Böyle olmasaydı evlenme arzusunu şüphesiz izhar etmiyecekti. Demek ki, genç kızın başkasında gözü yoktu. Seven bir kadın ne olursa olsun sevdiğine hiyanet edemez diye düşünüyordu. Şu halde?!

Fakat ötekini kıskanırdı. Hem de deli gibi. Birinin yüzüne dikkatle bakacak, bir başkası ile biraz uzunca konuşacak, hele bir başka kucakta dans edecek diye ödü kopardı. Ama o zaman çok toy bir gençti. Hisleri, mantıkı olgunlaşmamıştı. Her dakika meçhul tehlikelerle kuşatıldığını vehmeder, bir gün onu elinden çekip alacaklarmış gibi yüreğinde bir huzursuzluk duyardı. Bütün bu dikkatine, titizliğine, kıskanç itinalarına rağmen gene de çıkıp gitmişti. Ve o, zavallı budala, arkasından bir şeycikler yapamamıştı.

— Gel Sermet, bu tangoyu sana vermek istiyorum.

Silkinerek yerinden kalktı. Behin mi onu idare ediyor, yoksa o mu genç kızı sürüklüyordu. Güzel gelin nihayet:

— Nafile Sermetciğim! dedi. Uyuşamıyacağız. Daha iyisi gel büfeye gidip sarhoş olalım!

Dansı bırakt lar. Behin büfenin önünde bakışları ve yüzü yüreğinden vuran sonsuz bir saadet ışığı içinde pırıl pırıl:

— Şampanya! dedi:

Sermet yavaşca karısının ellerini tuttu. Ondan çok büyük birşey istiyormuş gibi biraz ürkek ve pek çok arzu ettiğini hissettiren bir sesle:

— Vermut içsen olmaz mı? Behin diye sordu.

Genç kız tuhaf tuhaf kocasının yüzüne baktı:

— O da fena değildir!.. diye cevab verdi. Öyle ise vermut verin!

Bardaklarını kaldırdılar. Şimdi orada ilk gecelerini yaşayan bir gelinle güvey değil, yekdiğerini çok seven, kuvvetle anlaşmış iki arkadaş vardı. Ve zarif hoş sohbet bir erkek sesi, ta kulağının dibinde: „Zaten karşı karşıya geçince vermut içmeği tercih edersiniz. Sormağa bile lüzum yok değil mi?" diye şaka yapıyordu.

Ah bu mazi hatıraları...

— Sen bu gece çok tuhaf görünüyorsun Sermet.

— Saadet beni şaşırttı Behin!

— Acaba?!

— Şüphe mi ediyorsun? Etrafına dikkat etsene bir kere. Bütün bakışlar senin güzel başında toplanıyor. İnsan bu kadar harikulâde bir mahlûku kollarını aalır, dünyaya karşı «bu benim!» diye çıkar da mesut olmaz, saadet sarhoşluğuna tutulmaz mı?

— Hayır. Ne bileyim. Belki aklına bazı şeyler gelmiş olabilir de...

— İnsanın aklına bazı şeyler değil, her zaman ve pek çok şey gelebilir Behin. Meharet, kendi kendine gelen bu şeyleri, çabucak sürüp çıkarmaktır. Hem sen rahatına bak yavrum. Ben kalabalıkta daima böyle şaşırır, sıkılır, bunalırım.

— Demek kalabalıktan hoşlanmıyorsun Sermet?

— Evet Behin!

— Ama ben de yalnızlıktan nefret ederim Sermet. İnsan etrafında her zaman hareket bulmalı ve daima değişik insanlar görmeli.

— Bu da güzel bir fikir!

— Hangisi?

— Söylediğin şey.

— Bu, sade benim fikrim değil ki. Bugün her medenî insanın aşağı yukarı istediği ve aradığı yaşama şekli.

— Doğru!

— Seni seçmekle çok isabetli harehet ettiğimi anlıyorum Sermet. Hiç kavgaya yanaşmıyorsun. En ideal bir kocanın, yalnız evet ve hayır kelimelerini söylemeği bilenler arasında bulunacağını hikâye ederler.

Sermet güldü. Sonra:

— İnsan sevdiğini incitmemeğe dikkat eder kızım! dedi. Sevilenin arzuları, mukaddes emirler gibidir. Onları yerine getirmek gerek.

Küçük gelin sevinçle kocasının ellerine sarıldı. Sevildiğine, büyük bir aşk karşısında bulunduğuna inanıyordu. Her kaprisini bu uysal ve iyi yürekli erkeğe çektirmek mümkün olacaktı.

Sermedin arkadaşlarından biri:

— Yooo azizim bu kadar haksızlık olmaz! diye yanlarına yaklaştı. Gelin hanımı büfeye kaçırmak, hep kendine hasretmek doğru olmasa gerek!

Sonra görünüşünde binbir saadet ışığı yanan genç gelinin önünde eğilerek:

— Bu valsi bana lütfeder misiniz bayan Behin? dedi.

Onlar bir akan su ahengi ile uzaklaştıktan sonra Sermet acı acı düşünmeğe başladı. Behin inanmıştı. Kudretli bir aşkın tesiri ile onun her arzusuna boyun eğeceğini, ona olan düşkünlüğünün pek hudutsuz olduğunu sanıyordu. Halbuki onda münakaşa etmeğe, kavga çıkarmağa, karşısındakinin fikirleri, zevkleri ve istekleri üstünde durup düşünmeğe kuvvet yoktu. Bir sele kapılmış, süreklenip gidiyordu. Nereye, neye ve kime doğru? Bunu şimdilik bilemiyordu. Çünkü bu gidişin farkında değildi. İçinde hiçbir şekilde dolmıyacağını sandığı bir boşluk ve hiçbir şekilde geçmiyeceğini esefle hissettiği bir yanma vardı. Bundan sonra hayat kendisi için, yiyip, içmek, gezip dolaşmak, uyumak ve bir küçük kadının isteklerine uymaktan ibaret olacaktı. Mihanikî bir şekilde ve kusursuz olarak işini bitirip evine dönecekti. Sonra yeni karısı ne ister, ne derse onu yapmağa gayret edecekti. Ve onu, böyle bir küçük ve şuh kadının her arzusuna boyun eğer vaziyette görenler «karısına delice aşık, ne uysal koca, ne uslu adam!» diye aralarında hükümler vereceklerdi. Ve kimse, uzak, yakın hiç kimse içinde yanıp sönen, kül olan o bambaşka dünyanın farkına varmıyacaktı.

Gece bütün misafirler sabahın ilk ışıkları ile yerlerine dağıldıktan sonra Behin'in annesi, teyzesi ve yakın akrabaları genç çiftleri otomobillerine yerleştirdiler. Onlara saadetler diliyor, tatlı kısa öğütcükler vermeğe çalışıyorlardı.

— Arkası var —

MISIR NOTLARI :

Ehramların Eteklerinde

Firavunların Bu Muazzam Adideleri Dibinde Başlıbaşına Bir Âlem Vardır. Çöl Derinliklerinde Geçen Gecelerde İlâhî Bir Füsun Yaşar. Dünyanın En Maruf Simâlarına Kum Denizindeki Bu Âlemde Rastlayabilirsiniz.

●

Yazan: Vedat Ürfi BENGÜ

●

«Nil» her yanına altınlar serpe serpe «Kahire» nin tam göbeğinde birer şiir mısraı gibi adacıklar yaratır. Burada bir deniz genişliğile geçen suların bir kolu «Gize» kıyılarını öperek orta yerde geniş bir toprak sahası bırakır. Bu ada, sanki «Ehram» ların âlemine gelindiğini haber vermeğe memur bir tabiat şaheseridir. Köprücülüğün bir muvaffakiyet timsali olarak size gülümsiyen «Kasrel - Nil» i aşınız, bu adacığa varırsınız. «Pondezangle» köprüsü de sizi Ehramlara uzanan geniş caddeye ulaştırır.

«Gize» kıyılarını takip eden bu cadde üzerinde heybetli saraylar, yemyeşil bahçeler, parklar, şehircikler sizi, bir çöl mıntakasında bulunduğunuza inandıramaz. Hayvanat bahçeleri, çiçek sergileri gözleriniz önünde en medenî bir âlemin akın akın misafir çaken varlıklarıdır. Cadde bir meydana varır. Burası „Gize„ nin merkezi ve şehrin bir mahallesidir. Bir mahalle, ki, büyük sayılan bazı şehirleri yutabilir. Buradan süzülen geniş yol, Ehramları kucaklayandır.

"Gize„ den hareket edilir edilmez karşınızda tarihin en heybetli abideleri yükselir: Ehramlar!... Ehram yanıbaşınızda ve, gözlerinizin dibindedir. Fakat aldanmayınız. Gözlerinizin dibindeki Ehram, henüz kilometrelerce ötededir. Gölgelerinde bulunduğunuzu sanırsınız. Bu, öyle muhteşem, öyle esrarengiz, uzaklardan bu derece yakın görünen bir heykeldir. Parisdeki «Eyfel» kulesi de böyledir sanılır. «Eyfel» deki, demirin ve demirciliğin harikasıdır. Ehram çok daha fazla bir şeydir. "Eyfel„ in karşısında hayran kalan insan Ehramın manzarası önünde küçüldüğünü hisseder. «Ehram» pençesini ileri doğru uzatmış bir kartala benzer.

Ehram yolu daimi bir faaliyet yeridir. İki yanındaki geniş tarlalar, saraylarla, villalarla yavaş yavaş kaplanmaktadır. Buradaki binaların bir hususiyeti daha vardır. Bu da yılın bir iki ayı, su ortasında birer ada gibi kalmalarıdır. Muayyen mevsimlerde "Nil„ in bu topraklardan sızan suları, «Gize» ile Ehramlar arasında muhteşem ve muazzam bir deniz yaratır. Bu yerlerdeki saraylların sahipleri de, çöl ortasında birer denizci olmak ve kum taneleri üzerinde birer yalıda oturmak zevkını tatarlar. Nil sularının yarattığı bu esrarengiz deniz görülecek bir şeydir. Bu sahadaki ağaç kümeleri, palmiye demetleri, sular üzerinde oynaşan birer yaprak ve sarmaşık halini alır.

Denize dalmıyan tek yer, iki yanı göl kesilen Ehramlar ; yoludur. Günü gelince bu koca denizin birdenbire suları kesilir ve deniz gene tarla olur.

Yaklaştıkça, bir inşa mahsulü olduğuna inanılmıyacak derecede heybetli birer dağ halini alan „Ehramlar" ın bir iki yüz metre aşağısında, büyük bir otel vardır. "Mena - House„ adını taşıyan bu bina, şark uslûbuna hurmeten vücude getirilmişlerin muhakkaktır ki en muhteşemlerinden birisidir. Bu, misafir ağırlamak için değil, bir Koloni yaratmak için burada kurulmuş gibidir. Kalabalığı, içinde oturanlardan ziyade, asrî eğlence ve spor vesaitinden istifadeye koşanlardır. Yıkanma havuzları, parkları, tenis yerleri, daha bilmem neleri son sistemdir. Ehramların gölgelerine sığınmak, bahçelerinde oturmak, tarihin azametini ve eski Mısırın ihtişamını, güzel dekorlar ortasında yaşamak isteyenler için eşsiz bir zevktir. Her gün buraya yüzlerce otomobil ge-

lir. Bütün Mısır aristokrasisi çünkü muhakkak buradadır.

Misafirleri iki kısımdır: Ehramları görmeğe koşan yabancılar ve Ehramın karşısında bedií zevklerini tatmine gelen şehirliler.

Bunun içindir ki otele varmazdan bir iki yüz metre geride mühim bir karşılama istasyonu vardır. İstasyon diyorum, çok az yer bu derece orijinal ve renkli manzara taşıyan bir tevekkuf mahalli olabilir. Her birisi çeşid çeşid maşlâhlar, yeryüzünde mevcut bütün renkleri bir araya toplamağa çalışmış elbiseler, çöl usulu «Galabiye» ler giymiş olan bir „rehber„ ordusu bu yerde karargâh kurmuştur. Develer safıharp nizamında dizili durur. Kısrak, Katır, Beygir, Eşek... Her cins nakil hayvanı mevcuttur. Karargâhın eksiği çadırlarıdır. Caddenin kenarındaki büyük ağaçların gölgesinde her dakika «hazır ve nazır» bulunan bu karşılayıcı ordu, bir yabancı göründüğünü veya görüneceğini sanki koku ile bilir. Zaten şehir içinde bir şebekesi vardır. Trenden ineni, otomobille şehre geleni, otellerde olup biteni, otelden gezmeğe çıkanı, hulâsa her şeyi dakikası dakikasına haber alır. Otellerdeki memurlardan trenlerdekilere varıncaya kadar her daire mensupları içinde bu şebekenin adamları vardır. Vazifeleri Turistik hareketleri vaktinda bildirmektir. Meselâ falanca otele, bilmem kimin geleceğine dair bir telgraf verilmiştir. Gelecek olan zatın hangi saatte İskenderiyeden geleceğinden, hangi dairenin kendisine ayrıldığından, Ehramlar dibindeki "rehber„ karargâhı haberdardır bile!...

Falanca büyük oteldeki misafirlerden meselâ mister ‹Brown› «Ehram» lara gitmek üzere otomobile bindi. Bir saat önce derhal malûmat alınmıştır. Otomobilin numarasına varıncaya kadar!... Zaten şoförlerin ekserisi bu şebekeye dahildir. Daha otomobil «Mina Havs» e varmadan, müstakbilin ordusu karşılar:

— Mister Browol... Safa geldinizl..,

— Hello!... Wi ara bizl...

— Nu... Zisil... Mister Browol...

Dil bilen de, bilmeyen de, gelenin etrafını sarar.

Şoför bililtizam otomobili yavaşlatır veya, bir emir almış gibi, bir bahane ile arabayı durdurur. Seyyah avlanmıştır bile!...

Bu tercüman ‹Şeyhülarap» lar içinde iyi tahsil görmüşler, mükemmel bir kaç dil bilenler, artık ‹Ehram› ların, „Sfenks" lerin tarihini yutmuş olanlar çoktur. Para çekerler ama işe de yararlar!.. Tam manasile nazik birer mihmandar, usta birer rehber, şirin birer arkadaştırlar. Araba mı istediniz, hazırdır. Çöl arabasımı lâzım, emrinizdedir. Çölde bir iki gece kalmak mı istiyorsunuz?... Banyolarına varınca en konforlu çadırlar en kısa bir zamanda kuruluverir. Çölde gezerken canınız pasta veya dondurma istemişse, şehrin en mühim müessesesinden bunuda yetiştirirler. Biz, Ehramların tepesin de iken, kaç defa, buzlu limonataların geldiğine hayretle şahit olurduk. Bizim bir iki saatte kan, ter döke döke, bin müşkülle ve korkular içinde çıkabildiğimiz bu ilâhî taraçeye tercümanların adamları, on dakikada, bir keçi çevikliğile yetişirlerdi. Çöl ortasında Arap musikisi dinlemeğe mi heveslendiniz?... Bir lâhza içinde civar köylerden birisi hemen seferber edilir.

Bu rehber kafilesinin teşkilâtı bu kadar tam, bu derece kuvvetlidir. Yabancıyı her şeye boyun eğdirmek için dikkatı celip bir ikna kudretine de sahiptirler. Ehramlar yanında ve Sfenksin dibinde daimî bulunan fotoğrafcılar birbuçuk Mısır lirasına resim çıkarırlar. Bazan bizim para ile 12 - 15 lira arasında para alırlar ve herkes de bu resimleri çıkartır. Kahirenin en maruf fotoğrafcıları münavebe ile her onbeş günde bir burada adam bulundurmak hakkına maliktir.

Tercümanlar, yalnız Ehramları görmeğe gelenlere, "Çöl" ün okadar şairane bir propagandasını yaparlar, Çöl gecelerinin ulu heybetini öyle tasvir ederler ki, yabancıların çoğu, bu müstesna âlemde birkaç gün geçirmek isteğinden uzak kalamazlar. „Şeyhülarap„ rehberler hemen tertibatı alırlar. Çölün en güzel bir yerinde çadırları hazırlarlar.

Çölde yaşamak gerçek pek zevklidir.

Burası, uzaktan sanıldığı gibi gelenin yanıp tutuştuğu bir cehennem değildir. Çölün geceleri kadar hayat verici rüzgârlı, iç açıcı birer âlem her yerde bulunamaz. Yanup tutuşan çölde gündüzleri bile serin bir hava bulmak hiç te güç değildir. Bir çadırda oturunuz, çadırın iki yanını açınız, esrarengiz bir el size hemen bir rüzgâr yaratır. Bence en güzel ağaç, çölünkidir. Hurmalarında ve palmiyelerinde, hiçbir ressamın lâyıkıla tasvir edemiyeceği ilâhî bir manzara vardır.

İşte yabancılar, bir iki gün kalmak isterken bazan haftalarca bu âlemden ayrılamazlar.

Çölde Filim çevirirken en ücra taraflarda böyle bir çok çadıra, karargâhlara rastlardık. Mısır çölleri emindir. ‹Fas› ın veya "Cezair„ in kum korsanlarından burada eser yoktur. Yalnız başına bir kadın dahi kum denizlerinin en tenha köşelerinde haftalarca yaşar ve bir tehlikeye maruz kalmaz.

Çölde gezerken bir akşam, ufuklarda görünen üç çadır dikkatımızı çekmiş, yaklaştığımız zaman, çadırlardan birisinin açık kapısından, içeride mükellef bir koltukta İngiliz mecmualarını okumakla meşgul bir Londra asılzadesi kadınla karşılaşmıştık. Genç ve güzel «Ledi» , bu ilâhi ufuklarda bize bir çöl Perisi gibi görünmüştü. İngiltere edebiyatında mümtaz mevkili bir şairdi.

— Görüyorsunuz ya.... demişti... İlham.. İlham diye haykırırlar.... Fikrimce en büyük ilham kaynağı, ancak bu yerler olabilir!...

«Büyük Ehram› ların heybetli gölgeleri çölün çok uzak köşelerine kadar hakimdir ve bu, gecelere büsbütün az - met verir. Ehramlar uzaktan bir müselles şeklinde görünür. Sanılır, ki, ucu sipsivridir. Hakikatın böyle olmadığını Ehramların tepelerine çıkanlar hayretle gördüler. Uzaktan sivri görünen uç belki 100 masalı bir gazino olmağa müsait geniş bir taraçadır. Firaunların mezarının tepesinde, dünyanın en müessir manzaralı bir taraçası yaratılmıştır. Buraya çıkan yabancılar, ayakları altındaki manzaranın ilâhılığı karşısında uzun dakikalar hayran kalırlar. Yalnız şu vardır ki her insan, bu Ehram tepesine çıkamaz. Gizenin büyük Ehramına çıkmak için safra taşımamak lâzımdır. Yol yoktur. Zeki rehberler, kendilerine göre bir usûl bulmuşlardır, seyyahı bu hat üzerinden çıkarırlar. Malûm olduğu üzere Ehramlar, en az bir metre murabbaında taşlardan kurulmuş bir abidedir. Taştan taşa çıkarken baş döner, aşağılardaki uçurum, çok fena görünür. Rehber Araplar bu işin öyle mütehassısı olmuşlardır ki bu yerlerde düz yolda yürür gibi yükselirler.

"Şeyhülarap„ ların yabancı ağırlamak ve avlamak hususundaki maharetlerini takdir edebilmek için mutlaka bu yerlerde dolaşmak lâzımdır. İşte daha İskenderiye kapılarında başlayan faaliyet, çöl derinliklerine varıncaya kakadar seyyahı böylece cezp ve f..h.eder.

Çöl ortalarında, bir iki saat içinde, salonlarına, banyolarına varıncaya kadar karargâhlar kuran, her emri bir lâhzada yerine getirmek usülünü bilen „Şeyhülarap" rehber, bence, beynelmilel turizmin, heybetli Ehramların gölgelerinde parlayan en muzaffer bir unsurudur.

KORKUNÇ ve GARİP VAK'ALAR

Bu Kısa Yazılar, En Büyük ve En Ehemmiyetli Hâdiselerin Teferruatı Atılmış ve Özü Bırakılmış Birer Hulâsasıdır. Ragıp Şevki Yıllardanberi Topladığı ve Hâlâ da Toplamakta Devam Ettiği Bu Çok Güzel Hulâsaların İlk Parçalarını 62, 63, 97, 98 inci Sayılarımızda Vermişti. Yalnız Tarih Meraklılarını Değil, Dünün Garip, Feci ve Gülünç Halini Anlamak İstiyen Yeni Nesil Bile Bu Yazıları Büyük Bir Zevkle Takip Etmektedirler. Bugünkü Kısımda Ayrıca Güzel Birkaç Vak'a Bulacaksınız.

Gece misafirliğinden dönen eski kadınlar

●

YAZAN :
RAGIP ŞEVKİ

●

18 inci asır Şeyhlerinden biri

Meşhur Türk amiralı Turgut Reis 1540 da Andırya Dorya ailesinden Kanetino'nun oğlu Cıvanı Andırya Dorya tarafından esir edilerek kumandanın gemisinde forsa (kürekci) olarak kullanılmağa başlanmıştı. Malta şövalyelerinin reisi olan La Valetta birgün forsaları teftiş ederken Turgudu, kürek başında zincirlerle bağlı bir halde gördü, yanına gitti :

— Gücüne gitmesin Sinyor Turgut, harbin adeti budur! dedi. Turgut, bir zamanlar La Valetta'nın da kendi gemisinde yıllarca zincirli bir halde kürekcilik ettiğini ima ederek güldü:

— Niçin gücüme gitsin, buna feleğin çarkı derler! dedi.

18 inci asır sonlarında İstanbul sokaklarından biri

●

Osmanlı tarihinde ilk katledilen vezir Çandarlı Halil paşadır. 1453 de Fatih, Edirneye gitti ve verdiği bir emirle Çandarlının boynu vuruldu.

Padişah İstanbulun muhasarasındanberi kendisinden şüphe ederdi. Bizans İmpratorunun başvekili olan Notarans, şehrin anudane mukavemetini, Halil paşanın İmpratora sebat ve müdafaada devam etmesi için gönderdiği mektuplarda aramak lâzım geldiğini söylemişti.

Padişah muhasara esnasında bu şüpheyi daima taşımıştı. Hatta birgün bir kapıya bir zincir ile bağlı bir tilki görmüş:

— Zavallı, hürriytini satın almak için neden Halile baş vurmadın? demişti.

●

1647 de Deli İbrahim Üçüncü Hasekisine mücevher toplu bir araba işletti. Haseki bu araba ile seyrana çıktı. Davutpaşadan geçerken bütün İstanbul halkı yollara döküldü. Ve haşmetli padişahın hasekisinin parıl parıl yanan arabasını hayretle seyretti.

●

Osmanlılar Recep ayını uğursuz sayarlardı. Hatta bu ay için: "Recepte şayanı taaccüp şeyler görürsün, sözü bile ihdas edilmişti. Recep, şimdiki Eylûl ve Teşrinevvel aylarına tesadüf eder.

●

1632 de İstanbulda yeni bir sipahi isyanı başgösterdi. Deli padişaha her dediklerini yaptıran zorbalar, ramazan gelince takım takım müsellah olarak gezmeğe başladılar. Bu arada kâğıttan devler ve insanlar yaparak meşalelerle, davul zurnalarla «Allah Allah!» avazelerile mahalleleri dolaşıyorlar, halktan «seyretme parası» topluyorlardı.

Bu zorba alayları vüzera, ulema, erkân ve ekâbir konakları önünde durur lar, davullar çalarak, maskaralarını oynatarak para isterler. Vermiyenlerin konaklarını, şahnişinlere uzattıkları meşalelerle, yakarlardı.

●

Zorbalar bayramda da yeni bir soygun yolu buldular. Geniş sokaklara salıncaklar kurdular. Vüzeraya, ulemaya ve ekâbire birer balmumu göndererek salıncak sefasına çağırdılar. Mumların üzerinde birer yafta vardı. Yaftalarda (Saçi) ismile gönderilecek hediyeler yazılı idi.

Ölüm ve yağma korkusuna düşen zenginler ve büyük devlet memurları, bu davete yığın yığın kumaşlar, şekerler, gümüşler göndermekle cevap verirlerdi.

— Heyyyy, bire ağa! Aşağı inip yaya yürü! Bu padişah kalesidir. At ile çıkılmaz.

İhtiyar ağa bilâhare bu atlının padişah olduğunu anlayınca, Dördüncü Muradın ayaklarına yüz sürdü. Hünkâr da bundan çok memnun oldu.

●

1461 de Fatih İstanbulda yeni bir sefere çıkmak üzere hazırlanıyordu. Fakat hiç kimse nereye gideceğini, kiminle harp edileceğini bilmiyordu. Ordu merak içinde idi. Mütecessisler kadıları öne sürerek seferin esrarını meydana çıkarmak istediler. Kadılardan biri cesaret edip padişaha sordu. Fatih kaşlarını çatarak sakalını gösterdi:

— Eğer şu sakalımın tellerinden biri düşündüklerimi bilmiş olsaydı, hiç tereddüt etmez bu sakalı koparır, yakardım! dedi.

●

Yeniçeriler muvaffakiyetle imha edilince İkinci Mahmut kendisine sadık kalan yeniçeri ağası Yusuf paşayı huzuruna çağırttı:

— Nasıl, dedi. Bütün yeniçeriler imha edildi mi?

Reisülküttap

Yusuf paşa boynunu büktü, parmağiyle kendisini göstererek:

— Kulunuz kaldı, padişahım! dedi.

●

1765 de İstanbul limanında gülünç, fakat pek feci bir vaka oldu. Muvafık rüzgâr esmesini bekleyen Bahçekapı ile Galata arasında demirli bir kalyon içinde, geceyarısından sonra bir yangın çıktı. Bu arada demiri koptu ve harekete geçti. Giderken de Galata önündeki büyük kayıklardan birkaçına çarptı, onları da tutuşturdu. Seyyar yangın yoluna devam ederek Cıbaliye yaklaştı. Cibali ile Tüfekhane arasındaki Yahudi evlerini ateşledi, bu evlerin tutuşmasile yangın büyüdü, Cibali çarşısını tamamile istilâ etti. Serseri kalyonun etrafa saçtığı dehşet ve korku ile alargada bulunan küçük kayıklar paniğe uğradı, hepsi de darmadağın oldular. Birçoğu ateş aldı, bir kısmı da havanın şiddetinden ve dalgaların hücumundan battı.

Bu suretle ateş alan kayıklardan biri tersane önünden geçerken tersane sarayını yaktı, saray, etrafa bir hayli dehşet saldıktan sonra ancak ertesi günü söndürülebildi.

Yanan geminin kaptanı Çungar kaptan, hadisenin başlangıcında gemide bulunmadığı için can baş derdine düştü, Kaptan paşanın da bu hadisede ihmal ve tekâsülü görüldü. Bostancıbaşı padişahın emrile kendisini balıkhaneye habsetti. Kaptanpaşa hayatından ümidini kesmişken, saray bu vakayı kadere atfetti, Çungar kaptanla Kaptanpaşa afolundu.

●

1628 de Anadolu karmakarışıktı. Bazen bir eyalete sahip olan bir paşa isyan ediyor, İstanbulun emirlerini dinlemiyor, üzerine ordular gönderilerek hakkından geliniyordu.

Gene bu yıllarda Alaşehir ve Menemen civarına sahip olan İlyas paşanın tedibi için Küçük Ahmet paşa kumandasında bir ordu gönderildi. Alaşehir ovasında yapılan harpte İlyas paşa mağlup oldu. Askerleri parça parça ve perişan bir halde kaçmağa başladı. Küçük Ahmet paşa

18 inci asırda Osmanlılar: Ressam Hamdinin «Silâh Tüccarı» isimli tablösundan

ise bunlara aman vermiyordu.

Bolvadin eyaleti paşası Çerkes Ahmet paşa ayni şekilde hareket ediyordu. Bolvadin minaresine adam çıkartıyor, ovayı gözletiyor, kaçmakta olan asker görünce ardlarından süvariler gönderip haklarından geliyordu.

Yine birgün minaredeki adam bir atlının kaçmakta olduğunu haber verdi. Paşanın atlıları derhal yola çıktılar. Atlıya yaklaştılar. Aralarında üç metrelik bir mesafe kalmıştı ki, atlı gelenlerin iyi bir niyetle gelmediklerini anladı. Atının kulağına eğildi bağıra bağıra şu sözleri söyledi:

— Üç gündür senin sırtındayım. Göreyim seni kır at! Küheyl isen beni düşman eline düşürme!

Atın boynuna yapıştı. Mahmuzlarını vurdu ve yıldırım gibi gitmeğe başladı. Bu at o kadar hızlı gidiyordu ki, peşinden koşan Çerkes Ahmet paşanın atlıları onun bir anda gözden kaybolduğunu, kır atın tozunun bile ortalıktan silindiğini gördüler.

●

Gene ayni senede, ayni vaka esnasında İlyas paşa Küçük Ahmet paşa tarafından yakalanıp İstanbula getirildi. İlyas paşa padişahtan af bekliyordu. Üsküdara gelip te istavroz bahçesinde bulunan Dördüncü Muradın karşısına çıktıkları vakit padişah kaşlarını çattı:

— Bire kâfir, sana Şam eyaletini verdim, niçin ayak direyip gitmedin? Emirlerimi niçin dinlemedin? dedi.

İlyas paşa:

— Padişahım, hasta idim, onun için gitmekte geciktim! diye cevap verdi.

Dördüncü Murat büsbütün köpürerek:

— Bire mel'un, benim memleketime tegallüp edüp temiz ecdadımın tahtı kadimi olan Manisa şehrini basıp yağma etmekte hasta değildin de, emirlerime itaatta nasıl hasta oldun? Bire kesin şu kâfirin başını... diye bağırdı.

Bostancılar koştular, içlerinden Tuluzcu lâkabile anılan bir bostancı İlyas paşayı kaptı, bir anda çullanıp altına aldı ve bıçağı gırtlağına dayayıp başını vücudundan ayırdı ve meydana attı.

●

17nci milâdi yıllarında Osmanlı saltanatına Deli İbrahim kakimdir. Şuurunun muhtel olmasile kalmayan bu adam, geniş, namütenahi ülkesine karşı da bigânedir. Cehalet onun deliliği yanında çok daha büyüktür. Düşüncesi dar bir çerçeve içinde kalmıştır ve memleket bu yüzden de her gün biraz daha inkraza doğru sürüklenmektedir.

1639 da Kudus kadısı olan Memik zade Çelebi azledilmişti. Bu, telâşla kaynanası Rumeli kazaskeri Muit Ahmet efendiye başvurdu. Ahmet efendi de veziriazâm sultan zade Mehmet paşaya koştu:

— Ben açmağa korkarım. Siz saadetlü padişahımıza yad buyurun. Damat dailerine Mısır kazasını tevcih münasiptir ve Kudustan Mısıra nakli lûtfü azimdir! dedi.

Sultan zade Mehmet paşa kazaskeri kırmak istemedi, padişahın huzuruna çıktı. Muit Ahmet efendinin ricasını bildirdi.

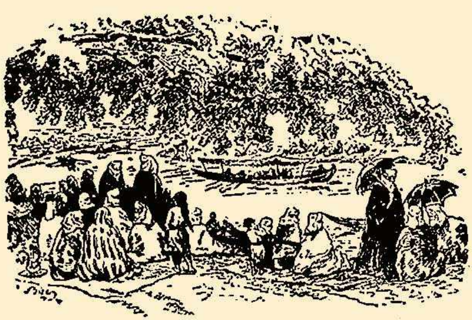

18 inci asır sonlarında Kâğıthane

Deli İbrahim elini şakağına koyarak düşündü:

— Baka paşa, dedi. Mısır ve Kudustan, hangisi büyüktür?.

Vezirâzam yutkunarak:

— Padişahım, Mısır büyüktür! diye cevap verdi.

İşte 17 nci asırda büyük Osmanlı ülkesini, böyle cahil ve dünyadan habersiz bir hükümdar idare ediyordu!

●

Batıl itikatlar yalnız Osmanlı halkına mahsus değildi. O devirde Osmanlı ülkelerine yakın ülkelerde de bu çeşit itikatlar kök salmıştı.

Meselâ 1640 a doğru kızlarağası Sünbülağa azledilerek Mısıra gönderilmişti. Bindiği gemi Girit önlerinde Malta korsanlarının hücumuna uğradı. Yaman bir cenk oldu. 600 kadar Müslüman öldü. Sünbülağa ile maiyeti esir düştu. Bu arada Maltalılar gemide bulunan birçok kıymetli şeyleri ve bilhassa iyi cins atları aralarında paylaştılar. İçlerinden bazıları bu ganaimi Girit adasına çıkardılar. Fakat Giridin rühban sınıfı bundan hiç de memnun olmadılar, papaslar:

— Adamıza Türkün atının ayağı basması bize iyi âlâmet değildir. Vaktile Rodos da, Kıbrıs da, diğer adalar da böylece Osmanlılar eline geçmişti.

Gerçekten bu endişeleri tahakkuk etti. Osmanlı hükümdarı, eski bir ağasının esir edilmesi yüzünden Giride sefer açtı, yıllarca kan döküldü, binlerce Türk Girit topraklarında can verdi ve nihayet bu ada ele geçirilmiş oldu.

●

Girit seferinin kumandanlığına kaptan Yusuf paşa tayin edilmişti. Yusuf paşa kırmızı yanaklı, beyaz tenli bir adamdı. Yaşı 50 yi geçkindi. Padişah Deli İbrahim kendisine yalnız kaptan deryalık payesini vermekle iktifa etmedi. İki buçuk yaşındaki kızı Belkıs sultanı da kenyisile evlendirdi. Muhteşem bir düğün yapıldı.

İki buçuk yaşında mini mini bir gelin ve 50 yi aşkın saçlı sakallı, koskoca bir damat...

●

Bizim tariblere geçmemiş olan şu vaka, Avrupa mektep kitaplarında, Kanunî Sultan Süleymanın adaletine bir misal olarak gösterilir:

1521 de Süleyman Macaristan seferinden İstanbula döndüğü gün şehir halkından bir kadın gelerek, geceleyin herkes uyuduğu bir esnada evinin soyulduğunu söyler ve şikâyet eder. Padişah:

— Nasıl olup ta o kadar derin uyudunuz da hırsızların geldiğini duymadınız? der.

Kadın şu güzel cevabı verir:

— Biz sizi uyanık biliyorduk da, o yüzden rahat rahat uyuduk!.

Bu sözler padişahın hoşuna gider ve kadının çalınan eşyaları ödenir.

●

17 nci asırda Osmanlı camiasında yaşıyanlar iki zümre idi:

Aristokratlar ve Nas denilen halk. Aristokratların dili, yaşayışı, telâkki tarzları bambaşka idi. Bir köylü onların konuşmalarından hiçbir şey anlamazdı. Çünkü Arapça ve Farsca kelimelerle süslü cümleler sarfederlerdi. Onlar için bir köylünün konuşması kadar garip birşey olamazdı. Meselâ müverrih Naima şaki Kadırcıoğlu'nun Deli İbrahim tarafından affedilerek taltif olunmasını bakınız, nasıl anlatıyor:

«Mezbur şeyhülislâm efendi ile ve kazatı asakire varıp esnayı,müsahebette ekser padişahın huzuruna nasıl vardığını anlatırdı : «Saadetlü padişahımın garaca garaca gözlerini gördüğüm gibi ödüm sadayazdı. Paşa «düş!» dedi, yüzüm üstüne düştüm. Emme düş demese hemen düşmeğe durup yıkılırdım. Allah hünkârımın yaşın uzun eylesün!» Diy yer öptüm» derdi.

Eğerçe böyle Türkçe bilmez Türk idi. Lâkin umuru hariciyeyi anlar, mahalline göre istidadınca cevap vermeği güzel biliyormuş. Gayet kaba Türk olmakla...»

●

1062 de sadrâzam olan Tarhuncu Ahmet paşa, ilk icraat olmak üzere zavallı birkaç mahpusun boynunu vurdurmuştu. Bu işi kendisinden korkulsun diye yapmıştı. Zindanda yatan mahkûmları çıkarttı. Hepsine de ayrı ayrı kenarları sırmalı don ve gömlek giydirdi, sonra boyunlarını vurdurarak kalabalık yerlere astı. Bütün düşüncesi şu idi: „Halk kılıçtan korkar, gayri şeyden korkmaz!„ diyordu. Bu sırmalı don ve gömleklerle, halka güya zengin ve muteber kimselerin hakkından gelindiğini göstermek istiyordu.

— Arkası 27 inci sayfada —

HASTANEDEN NOTLAR...

●

YAZAN: Sabih ALAÇAM

●

Elimize düşen kurtulamaz:

Hastanenin taş merdivenlerinde karşılaştığım Doktor, elimdeki bavula yan gözle baktı. Sonra ne demek istediğini belli etmeyen tatlı bir ses ve güler bir yüzle sordu:

— ... Artık geldiniz, öyle mi?

Boynumu büküdüm:

— Evet, çaresiz!

Birden içimde tuhaf ve menbaını bulamadığım bir hüzün duydum. Doktorun bana şimdiye kadar pek munis gelen yüzünü bir tunç kadar sertleşmiş zannediyordum. O kadar ki, benimle beraber bulunan arkadaşıma:

— Hastamızı bize misafir bırakacaksınız, demesine rağmen gizli bir sesin, hastane dilile konuşan bir umacının kulağıma fısıldadığını duyuyor gibi idim:

— Bir kere elimize düştün ya... Buradan zor kurtulursun!

Bedava, fakat, mecburî hamam!

Koğuştan içeri girdiğim zaman, bütün başların bana doğru çevrildiğini, bütün gözlerde yeni arkadaşlarının kim olduğu hakkında gizli bir tecessüsün belirdiğini gördüm. Fakat ne tuhaf, hastanede yatanlar, aralarına iyi olmak için gelenlere:

— Geçmiş olsun! diyorlar! Bu söz galiba, «Hoş geldiniz» in hastanedeki sembolu!

Hastabakıcı, yatağımın altına bavulumu yerleştirirken:

— Soyunacaksınız, değil mi? diye sordu.

Cevap verdim:

— Evet!

— O halde pijamalarınızı giymeyiniz, yıkanacaksınız. İsterseniz hamamda esvaplarınızı çıkarın.

Hatırladım: Karantina memuruna emanetlerimi teslim ederken hastabakıcı ile Doktor konuşuyorlardı:

— 151 e (yatak numarası) gelen hasta yıkanmak istemiyor.

— Olamaz! Hiç kimsenin, evindeki ve sokaktaki mikropları buraya taşımasına müsaade edemeyiz. Yatmak istiyorsa yıkanacak!

Düşündüm: Kazaya rıza gerek! Açıkcası bedava, fakat mecburî hamamdan kurtuluş yoktu. Her ne pahasına olursa olsun Doktoru kızdırmamak lâzımdı!

İlk merasim:

Bedava fakat mecburi hamam nöbetini savdık. Esvaplarım gardiroba giderken, onların muvakkat bir müddet için benim olmadıklarını düşündüm. Süklüm büklüm yatağıma uzandım.

Hastane arkadaşlarımın merakı yeniden uyandı soruyorlar:

— Neniz var?

— Bilmiyorum. Doktor söyliyecek! (Bazan onlar da bilmezler. Fakat daima birşey söylerler!)

Hastabakıcı tekrar baş ucuma dikildi. Tabelâ kâğıdımı karyolaya astı. Bunda adım, sanım, yaşım, işim, adresim, sikletim, ilâh... yazılı. Korkunç bir cümlenin altında da imzam var: «Her türlü ameliyat ve tedaviye razıyım!»

Az sonra asistan geldi. Koğuşun ilk yatağından muayeneye başladı. Hastabakıcı, gölgesi gibi, peşisıra dolaşıyor. Sıra bizim yatakta. Asistan, tabelâ kâğıdımı anlatmış oluyor!

— Ben yeni gelen hastayım!

Acele acele çırpıştırılan bir takım notlar: Asistan çorba yazmış! Hastabakıcıya bazı emirler veriyor! Müşahedem yapılacak! Yani idrarımın ve maddei gaitamın tahlili, vasserman teamülü için koldan ve franklen iğnesi ile parmaktan kan almak, sonra ree grafisi ve saire...

Bütün bunları hazırlamak lâzım: Şef Doktor gelip bakacak ve teşhis koyacakmış!

Asistan gitti. Fakat hastabakıcı onun söylediklerini yerine getirmek için yanımdan ayrılmıyor. Kolumu lâstik boru ile sıktı. Ateşle kızdırılan, alkolde yıkanan iğnenin ucu damarımda; tüp kanımla doluyor. Sonra franklen iğnesi parmağımın ucunda küçük bir yara açıyor. Bu iş de bitti. Karyolamın altına ördek ve ağabeysi kondu. (İdrar ve maddei gaitam için!) 100 numaraya gitmek memnu!

— Ne zamana kadar? dedim.

— Bu gece için!

— Başka?

— Şimdilik o kadar!

Âlâ! İlk merasim bitti demektir. Sırt üstü yattım ve gözlerimi tavana diktim. Yorulmuşum!

Gece... İlerlemeyen saatler!

Uyandığım vakit, elektrikler yanıyordu. Gece olmuş.

Koridorda ses yok.

Herkes yatağında karşılıklı konuşuyoruz, sözlerimizi aramızda bulunan ağır bir iki hastanın iniltileri parçalıyor. Hastabakıcı müdahale lüzumunu hissetti. Oksijenle şişirilmiş tulumu; yarı yarıya su doldurulmuş, ağzı lâstikle kapanmış şişesile beraber getirdi; hava veriliyor! Adamcağızı, gören, nargile içiyor zanneder.

Bu benzetişimle, kendimi onun ıstırabından, gülerek, uzaklaştırmak istedim. Muvaffak olamadım ve başımı çevirdim.

Saatler ilerlemiyor! Sanıyorum ki tan yeri ağarmıyacak, bu hastane gecesi hiç; hiç bitmiyecek!

Uğursuz kedi:

Koğuşta, ansızın bir gürültü koptu. Hastaların ayakta gezebilenleri pencereye hücum ettiler. Söyleniyorlar:

— Mel'un, gene göründün ha! Bunu gebertmezsek rahat etmek haram bize!

— Çocuklar, içimizde yine bir yolcu var desenize!

— O bizi göndermeden önce, biz onu cehenneme yollıyalım da akıllansın!

Hayret ettim. Ortada bu kadar telâşı icabettiren hiçbir sebep yok! Pencereye baktım kocaman ve bembeyaz bir kedi hiddet ve tehdidimizden habersiz, arasıra gözlerini, iri ve yemyeşil gözlerini içeri dikiyor; sabit ve donuk bir süzüşle bizi seyrediyor. Sonra kabarık sırtını, kıvrık kuyruğunu, tombul ellerini temizliyor, yalanıyor, yalanıyor... Zavallı hayvanı müdafaa edecek oldum. Telâşla cevap verdiler:

— Siz onu daha tanımıyorsunuz. Pencereden görünüp te içerisini süzdü mü, o gece mutlaka, aramızdan biri eksilir! Kâfirin ayağını bir türlü kesemedik buradan!

Sözlerimizi işiden ağır hastaların yüzlerine baktım. Zavallılara ölümün korkusu, giderilmez bir surette yerleşmiş. Ne yazık ki kediyi kovmak için ayağa bile kalkamıyorlar!

— Susunuz, dedim, arkadaşlarınızı vehimle öldüreceksiniz!

Fakat uğursuz kediyi o gece rüyamda gördüm!

Yalancı bayram!

Uyandığım zaman koğuş arkadaşlarımı, bu gün dünden daha fazla canlı buldum. Kendilerine, bir ziyafete gidecekler miş gibi, çeki düzen vermişler. Doktorun sabah vizitasını yapmasını dört gözle bekliyorlar!

Meğer pazardan başka, perşenbe de ziyaret günü imiş. Sabırsızlığın ve tuvaletin sebebini anlamıştım: Gelecekleri iyi karşılamak hevesi; onlara: «Bizim sizden ne farkımız var? Hastalık zincirini kırdığımızı görmiyor musunuz?» demek arzusu.

Fakat bu hevesin, bu arzunun altında saklanan ıstırap sinsi sinsi hepimize gülüyor ve sanki şunu söylüyor:

— Ey zair! Ey sıhhatta olan insan! Burada seni neş'e ile karşılayan akrabalarının, ahbaplarının, sevgililerinin tebessümüne aldanma. Bu neş'e ve bu tebessüm, verem bir kızın gelin olmak hevesine benzer. Seni belki aldatırlar, fakat kendilerini asla! Bununla beraber, sen yine gel! Çünkü hastanenin ziyaret günleri unutma ki onlar için, birer yalancı bayramdır!

İstiklâl Savaşı Hatıraları :

KAYALIKLAR İÇİNDE

"Karadoğan„ nahiyesi müdürü Halid bey, köyün sağ tarafındaki ardıç ağaçlariyle çerçevelenmiş mezarlığı göstererek:

— İşte şu iki taşın göründüğü yer Hidayet beyin kabridir: dedi. Biz üç arkadaş Hidayetin daha dün ölmüş gibi gözümüzün önüne gelen feci ölümünü hatırlamış, ağır adımlarla kaya yığınları arasında bu vahşi ve ıssız mezara doğru ilerlemeğe başlamıştık.

İki ardıcın gölgeleri altında iki üç arşın toprağa gömülen bu betbaht gencin macerası ne kadar acıklıydı. Hepimiz muradına ermeden ölen bu gencin mütevazi ve sanatsız kabri etrafında diz çökerek Fatiha okurken biribirimizin yüzüne bakıyor, müphem bazı işaretlerle sanki:

— «Hayatın ve ihtirasın sonu bundan ibarettir» cümlesini mırıldamak istiyorduk. Yarım saat kadar ubreviliğin esrar dolu bu meçhul ülkesinde fanilikten sıyrılarak oturmuş, sonra uzun zamanların yıprattığı mezarlar arasından «Gözek» li İbrahim hocanın evinde misafir İlk tedrisat müfettişini ziyarete gitmiştik.

İbrahim hocaya Hidayetin kabrini ziyaretten geldiğimizi söylediğimiz zaman, bu koca ihtiyarın gözlerinin nemlendiğini görmüştük. Müfettis de Hidayet beyin macera ve ölümünü öğrenmek isteyince Halit bey Karadoğan muallimi Emin beye:

— Haydi Emin bey; siz Hidayet beyin macerasını hepimizden iyi bilirsiniz; Müfettiş beye anlatınız da hikâyeyi biz de bir defa daha dinlemiş olalım, demişti.

Daha yemek vaktine bir saat kadar zaman vardı. Müfettiş dağ başında öldürülen bu kıymetli meslekdaşın hikâyesini esasen öğrenmek için buraya gelmişti. Henüz 20 yaşında olan Emin bey bu ücra nahiyenin muallimi bulunuyordu. Halinde felâkete uğramış, kabır görmüş yüksek insanlara mahsus bir olgunluk vardı. Emin B. odanın penceresinden çıplak tepelere doğru dalgın gözlerle bakıyor, hatırasını toplıyarak hikâyesine başlamak 'istediği anlaşılıyordu. Bir iki defa derin bir surette içini çekdikten sonra hikâyesini anlatmağa başlamışdı.

— Hidayet bey ilk defa buraya geldiği zaman çok sevimli, çok kibar, nazik bir gençti. Ancak otuz yaşında bulunuyordu. Otuz yaşında Maarif müdürü olmak o zaman herkese nasib olmayan bir muvaffakıyet gibiydi. Herkesi ve bütün muallimleri bir kardeş gibi seviyor, onlara elinden gelen iyiliği yapmaktan çekinmiyordu. Daima muallimlerin kasabada toplandığı « İslâm bey » kıraathanesine gelir oturur ve nargile içerken yanındaki bütün muallimlere:

— Arkadaşlar, şimdi benim sizden hiçbir farkım yok.. Âmiri tarafından takdire ve iltifata mazhar olmayan bir adam için vazifesinde muvaffak olmak pek güçdür. Eski ve batıl fikirleri bırakarak birbirimizi daima sevelim, sözlerini söylerdi.

Hidayet beyin kuvvetli bir tahsili vardı. Almanyada tahsilini bitirmiş, bir elektirik mühendisi olarak Türkiyeye dönmüştü. Kendisi Sıvasın köylüklerinden fakir bir adamın çocuğuydu. Teftiş maksadiyle köylerinden geçen bir mülkiye müfettişinin gözüne ilişmiş, öksüz olduğu için müfettiş kendisini annesinden almış, evlât edinmişti. Hidayet bey talihinin bu lütfünden istifade etmiş, çalışmış, uğraşmış nihayet hayata olgun bir adam olarak atılmıştı. Ötede beride bir müddet memuriyet yapmış nihayet mütareke esnasında İstanbula gelmişti. Kuvayi Milliye teşekkülleri başlar başlamaz Anadoluya geçmiş, Ankarada Maarif müdürü tayin edilerek buraya gelmişti.

Biz ilk defa kendisini gördüğümüz zaman çok sevinmiştik. Çünkü maarifimizin dimağları sulanmış ihtiyar, kaideperest insanlarla değil; Avrupada tahsil görmüş, genç, mefküre sahibi şahsiyetlerin himmetlerile yükseleceğine inanmış bulunuyorduk. Kendisile temaslarımız üzerimizde çok iyi tesirler bırakmıştı. Fakat Hidayet beyin bu iyiliği ancak üç ay devam edebildi.

Beni, bilhassa arkadaşlarım içinde garib olduğum, Avrupada tahsil ettiğim için çok seviyor, arasıra:

— Emin, sen istikbalin kıymetli bir adamı olacaksın diye! de iltifatta bulunurdu.

Günden güne değişen Hidayet bey evvelce haftada bir kaç kere çıktığı « İslâm bey » kıraathanesine ancak on günde bir çıkmağa, muallimlerden mümkün olduğu kadar kaçmağa, kendisini ziyarete giden arkadaşlarını kabul etmemeğe başlamıştı.

Ta Bağdattan tanıştığı mutasarrıf bey kendisine büyük bir nüfuz, büyük bir salâhiyet vermişti. Hatta kendisini bir müddet polis müdür vekili bile yapmıştı. Maarif dairesi başkâtibi Kasnakcıladan Nihat efendi, memleketin en fena tanınmış bir memuruydu. Hidayet beye sözde mesleki işlere dair anlattığı ve verdiği telkinler tesirini göstermeğe başlamış, Hidayet beyi bambaşka bir Hidayet bey yapmıştı. Hidayet beyin beş ay evvelki halini bilenler bu kadar büyük bir değişmeye bir türlü mâna veremiyorlardı.

Şimdi artık Hidayet bey maiyetindeki bütün muallimleri incitmekten büyük bir zevk duyuyordu. Polis vekili olduktan sonra vazifesine olan eski bağlılığı da gevşemişti. İkide bir valiyle beraber ilçeleri devre çıkıyor, jandarma kumandanile beraber eşkiya takibine gidiyordu. Mekteplerin intizamı bozulmuş, muallimler birkaç aydan beri maaş alamamışlardı. Dairede Nihat efendinin hükmü yürüyor, Maarif dairesi bazı hasis menfaatlere âlet oluyordu. Vicdanlarile ülkülerini kendilerine kılavuz yapan bazı imanlı muallimler bu hal karşısında aziz mesleklerinden ayrılırlarken büyük bir azap duyuyorlardı. Sebebsiz yere tahviller, aziller, adam kayırmalar, tenziller gırla gidiyordu.

Binbir dert içinde bocalarken muallimlerin böyle muamelelere uğraması muhitin de dedikodusuna mucib olmağa başlamıştı.

Hele muallim hanımlara müşkilat çıkarmağı Hidayet bey son günlerde adeta bir iş edinmişti. Bir zamanlar halkcı geçinen Hidayet bey, gözleri yaşlı köylü kadınların getirdikleri bazı istidaları fırlatıyordu. Hülâsa Hidayet bey eski mültefit, centilmen Hidayet bey değildi. Bütün muallimler kendisine « Neron » ismini takmışlardı. Bir müddet sonra Hidayet bey sandalye ve memuriyetini kendisine dar görmeğe, kendisinin daha yüksek mevkilere lâyık olduğunu söylemeğe başlamıştı. Bir gün umulmayan bir hadise vukua geldi. Memleketi kan deryasına çevirmeğe gelen âsilere karşı bazı, mukabil tedbirler almak üzere mekteplerden birine aid bir barakanın asker tarafından işgali icabetmişti. Bir nezaket eseri icabı olarak Kumandan bey tarafından bunu kendisine tebliğ etmek üzere

Hikmet Turhan DAĞLIOĞLU

gönderilen merkez Kumandanını Hidayet bey resmi dairesinde tahkir etmiş ve odasından kovmuştu. İzzetinefsine, askerî şerefine pek ağır gelen ve bunlardan pek haklı olarak müteessir olan Merkez Kumandanı, aradan üç dört gün geçtikten sonra Hıdayet beyi sokakta yakalamış ve bu eski komitacı adam kendisine fena bir dayak atmıştı. Muallimler: « bir felâket bin nasihattan daha iyidir » sözünü hatırlar da belki Hidayet bey hattıhareketini düzeltir diye bir aralık ümide düşmüşlerdi. Çünkü Hidayet bey bu vakadan sonra daha hırçınlaşmış. Merkez kumandanının intikamını muallimlerden çıkartmağa ahdetmiş gıbi bir vaziyet almışdı.

Ben, bu vakadan tam on gün evvel müthiş bir hümmaya yakalanarak, vazifeme devam edemez olmuştum. Kendimi bilmiyerek tamam yirmi gün ateşler içinde kıvranmış kalmışım. Bütün arkadaşlar hayatımdan ümitlerini kesmişler, bana doktor getirmişler, bakmışlar hatta öldüğüm takdirde yapılacak şeyleri bile kararlaştırmışlar. Tam otuz beş gün sonra canlı bir iskelet gibi dışarıya çıkarken arkadaşlarım bana ilk söyledikleri şey Maarif müdürünün " bilâ sebeb vazifeye devam etmediğinden müstafi sayılmışdır. haberiydi. Ben, keyfî olarak yapılan bu hareketin mutlak tamir edileceğini bildiğim için, buna pek okadar ehemmiyet vermemiştim. Asıl müteessir olduğum nokta Hidayet beyin dayak yemesi keyfiyeti idi.

Hastalıktan kalktıktan sonra ben, havası daha saf olan köylere gitmek ihtiyacını hissediyordum. Yapılan yanlış muamele tashih edildikten sonra buraya gelmişdim. Esasen tatil de yaklaşmış bulunuyordu.

***

Hidayet beyin yıldızı bir ay sonra epeyce sönmüştü. Küçük bir «Neron» gibi maroken koltuğa kurularak çalım satmanın nihayeti gelmişti. Çünkü yapılan yeni bir teşkilâtta açıkta kalmış, kendisini himaye eden mutasarrıf başka bir yere gitmişti. Hidayet bey için bu umulmayan hal karşısında Ankaraya gitmekten. Vekâlet kapılarında yeni bir memuriyet istemekten başka bir çare kalmamıştı. Bütün muallimler Hidayetin böyle bir akıbete uğramasından sevinmişlerdi. Şimdi yolda kendisini görenler derinden bir oh çekiyorlar ve alay eder gibi karşısından gülümseyip geçiyorlardı.

Yol hazırlıklarını gören Hidayet bey kasabadan ayrılmadan bir iki gün evvel beni evine çağırmış ve:

— Emin haydi seninle Ankaraya gidelim. Ben bir yere tayin edilince seni de beraber götürürüm. Böyle köy hocalığı yapmak seni harap eder. Gençliğine yazık değil mi? bilmem ki seni de kırmışmıydım? Diye bir teklifte bulunmuş ve bu suretle gönlümü almak istemişti. Bilmem neden ben bu adama ozaman çok acımıştım. Şüphesiz benim kendisile gitmeme imkân yoktu. Kendisine acı bazı şeyler söylemenin tam sırası gelmişti. Lâkin sükûtu daha doğru bir hareket bulmuştum.

Hidayet bey sıcak bir temmuz günü erkenden yola çıkmıştı. Arkadaşları kendisine askerî nakliyatın icra edildiği emin bir yolu tavsiye etmişlerdi. Lâkin o, bu tavsiyeyi dinlememiş, bir gün evvel Ankaraya yetişmek için kestirme dağ yollarından gitmek sevdasına kapılmıştı. Halbuki bu yollarda eşkiya elinden kurtulmanın hemen hemen imkânı yok gibi bir şeydi. Asker kaçakları yaz olduğu için ormanlarda dolaşıyorlar, gelip geçen kervanları vuruyorlar, katırcıları, yolcuları soyuyorlardı.

Hidayet bey giderken bir takip müfrezesi kumandanına benziyordu. Beline üç dört sıra fişenk bağlamış, filintasını omuzuna takmış, tabancasının başını kara kılıfından dışarıya çıkarmış, bundan başka arkasına muhafız olarak da dört jandarma almıştı. Kendisini beş on arkadaş o gün teşyi etmiştik. O Şah İsmail gibi azametle uzaklaşa uzaklaşa gözlerden kaybolmuştu.

Altı saat sonra güzel bir dereciğin kenarında mola veren Hidayet bey, ihtiyata riayet etmeksizin rakı içmiş, sarhoş olduktan sonra atına binmiş, orman içinde kurşun ata ata ilerlemeğe başlamıştı. Bir aşiret reisi kadar kendisini bu tenha ormanlar içersinde serbest zanneden Hidayet bey, bir müddet sonra otuz kişilik bir çeteye tesadüf etmişti. Rakının verdiği sahte bir cüretle karşısındakilere:

— Teslim olunuz. Yoksa hepinizi yakarım... Diye meydan okuması ve silâhına davranması felâketi mücib olmuş, iki taraf birbirlerile müsademeye başlamışlardır.

Ta ormanın derinliklerine kadar uğuldayan mavzer sesleri alanı adeta bir harp meydanına döndürmüştü.

Bir çam dibini siper ittihaz etmek üzere atından inerek koşmak isteyen Hidayet bey, çetelerden birinin attığı bir kurşunla ayağından vurulmuş, ikinci bir kurşunla da göğsü delinerek yere yıkılmıştı. Jandarmalardan ikisi hafif bir surette yaralanıp kaçmışlar, diğer ikisi de kuytu bir tarafa saklanmışlardı. Hidayet bey can verirken başına toplanan çetelere kendisini öldürmemelerini çok rica etmiş.. Lâkin kana susayan haydutlar Hidayetin beynine iki kurşun daha sıkarak şehit etmişler, atını, silâhını ve heybesini açarak parasını, resimlerini almışlar sonra da kendisini kaldırarak boş bir yaylâ evinin önüne koyduktan sonra izlerini kaybetmişlerdi.

Jandarmalar silâh sesleri kesildikden epeyce sonra kendisini aramışlar fakat bulamamışlar, kasabaya dönerek hükûmete haber vermişlerdi. Hükûmet yaptığı araştırmalarda ne katilleri, ne de naşını bulabilmişti. Bir hafta sonra tahsildarın biri oradan geçerken kendisini tesadüfen görmüş, ve bu iyi kalpli adam üç dört saat ötedeki köyden adam getirterek kurtlanmış cesedini bir sepet içine koydurmuş, nahiye merkezine göndermiş. Burada da işte kendisini şu mezara gömmüşler.. Biz kasabada Hidayetin, vatanın kendisinden istifade edeceği bir sırada arkada hastalıklı ihtiyar bir anne bırakarak böyle acıklı bir surette ölümüne hep müteessir olmuş ve ağlamıştık. Katilleri elde etmek için günlerce devam eden takibler bir netice vermeyince Hidayetin ismi de yavaş yavaş unutulmağa başlanmıştı. Hidayet beyin ahlâkını bozan bazı insanlar olmasaydı eminim ki zavallının başına bu felâketler gelmeyecekti. Hidayeti acaba muallimlerin ahı mı tutmuştu? yoksa her gurura mukadder olan akıbet bu suretle mi tecelli etmişti. Hidayet beyin bunlardan hangisine uğradığını bilmiyorum.

Emin bey burada sözünü bitirmiş, gözleri yaşlarla dolmuştu. Biz hepimiz korkunç bir rüyadan uyanıyor gibi ve birbirimize söz söylemekten adeta korkuyor gibiydik. İbrahim ağa aslen Sivas havalisinden gelmiş bir hoca olduğu için bu şehit hemşerisine karşı kalbinde derin bir matem tutuyordu. Hatta cenazesini bile bizzat kendisi yıkamıştı. Odaya hâkim olan sükûtu içeriye giren İbrahim ağanın oğlu Hasan:

— Baba, yemek hazır, sofrayı kuralım mı ki?... sözü bozmuştu.

Samimî bir köy sofrasının etrafında bağdaş kurarak yemeklerimizi yemiş sonra kahvelerimizi içip atlarımızı hazırlanıncaya kadar ortalık epeyce kararmıştı.

Yerimize biran evvel yetişmek için "Gökez„ den Karadoğana doğru atlarımızı koşturuyor ve çıplak ufuklarda bekçilik eden kavak ağaçları beyaz birer zulmet gibi önümüzden kayboluyordu.

Yeni Dünyadan Gelen Ses

●

Yazan: Enver Naci GÖKÇEN

●

Dünyanın en çok okunan ve sevilen iki büyük ictimaiyatcısı vardır: Gasson ve Dale Carnegie.. Bunlar ictimaiyatın, iktisadiyatın nazariyatile değil, tatbikatile, realitesile meşgul olmuşlardır. Hitap ettikleri kütle, muayyen bir tabaka değil, bütün cemiyetlerdir. Bu zatların kitaplarını herkes okur ve anlar. Gerek Gassonun, gerekse Karneci nin kitapları değerli mütercimler tarafından dilimize tercüme edilmiştir.

Hele Karnecinin (Dost kazanmak ve insanlar üzerinde tesir yapmak) adlı kitabını okuyup bitirdikten sonra bu ölmez eserin bir müddet evvel Türkçeye çevrilmemiş olmasını bir zarar, bir kaip telâkki ettim.

Siyaî ve sosyal hayattaki sarsıntılarla günlük hayatımızdaki bucalamalarımız arasında yolumuzu şaşırmış gibiyiz.. Huzur ve sükûnete baş dinlemeğe insanlık bu kadar susamış değildir!.. Karnecinin üstad Ömer Rıza tarafından büyük bir salâhiyet ve muvaffakıyetle tercüme edilmiş olan (Dost kazanmak ve insanlar üzerinde tesir yapmak) adlı eseri bugünkü insanın elinden düşürmiyeceği bir şifa ve ferahlık kaynağıdır; günleri buhran, gürültü ve zevksizlik içinde geçen insanın reçetesi demektekir..

Amerikada bir milyon nüsha satılan bu kitabı okurken ağza alınınca dağılıveren bir fondan gibi, satırlar göze temas ettikce sözler dimağa siniveriyor..

Felsefe ve İctimaiyatı elle tutulur, gözle görülür bir hale getirmek kudretine ve sihrine erişen Karnecinin kitabında hayalin yeri hiç yoktur.

Kitapta ne varsa tecrübe mahsulüdür. «Beşeri münasebetler» kurslarının kurucusu ve idarecisi olan muharririn dayandığı baş prensip samimiyet ve hakiki dostluktur. Eser her bakımdan herkese tavsiyeye değer.. Bilhassa terbiyecilere, muallim, ana babaya düstür olacak mahiyettedir. Birçok disiplin ve inzibat bozukluklarının hal çarelerini orada bulmak, yaşamak mümkündür.

Ekseriya bir hiç yüzünden kendimize zından ettiğimiz dünyanın, Karnecinin kitabını okuduktan sonra, rengi, şekli birdenbire değişiyor. Kaygusuz yaşamak ve birçok kimseler tarafından sevilmek isteyenlere (Dost kazanmak...) kitabı inandırıcı ve gerçek cevaplar vererek en emin yolu gösterecektir.

Kitap hakkında esaslı bir fikir vermek üzere çerçevesini çizerek bazı parçalar alacağım:

Eser başlıca 6 kısımdan müteşekkildir:

1 — İnsanları idare etmenin teknik esasları.

2 — Kendinizi herkese sevdirmek için altı yol.

3 — İnsanları kendiniz gibi düşündürebilmenin on iki yolu.

4 — Darıltmadan ve üzmeden insanları değiştirmenin dokuz yolu.

5— Harikulade neticeler veren mektuplar.

6 — Aile hayatınızı daha mesut edecek yedi kaide.

Her kısmın sonunda, ihtiva ettiği fasılların hülâsaları vardır. Esasen eser hakiki bir mürebbi ve öğretici hususiyetlerile yazıldığı için Karneci öğrettiğini hissettirmeden zevkle karii sürükleyip götürmektedir. Altı kısmı ihtiva eden üç yüz sahifelik kitap içinde tatbik kabiliyeti olmıyan bir tek satır yoktur.

Kitabın tabi ve naşiri olan, faydalı kitaplar neşrile memlekete hizmet eden muallim Ahmet Halit kitaphanesinin Karnecinin ikinci eseri olan (Söz söylemek ve iş başarmak sanatı) adlı kitabını gene ustad Ömer Rızaya tercüme ettirmekte olduğunu sevinçle öğrendik. Neşredilmek üzere bulunan bu kitabın da (Dost kazanmak..) gibi ikinci ve müteaddit tabılar yaptıracak kadar rağbet bulacağını ümit edebiliriz..

Atasözü haline gelmiş bir cümle vardır: «Dost acı söyler..» Bu söz bugün eski değerini tamamile kaybetmiştir. Karnecinin tezi bu atasözünün tam zıddıdır: «Dost tatlı söyler!» hakikatta olsa acı söz dostluk nişanesi değildir. Hatta şakaların, lâtifelerin bile bazan insana dokunduğu olur. Ömer Seyfeddinin: «Her gülünç şeyin altında bir facıa gizlidir» demişti.

Hangi sakat, alil, hasta adam vardır ki ârızasını bildiği halde kusuru yüzüne karşı söylendiği zaman üzülmesin, kırılmasın!.

Hususi hayatında bin bir müşkülü, yokluğu âlet ederek muvaffak olan ve kendini bütün dünyaya tanıtıp sevdiren Karneci başarısının sırrını sempati denilen tesire borçludur. Şu cümlelerile tezini izah eeiyor:

«İnsanlara iş yaptırmanın bir tek yolu vardır.... O da, bu adama bu işi yapmasını istetmek iledir.»

●

«Bir insana nüfuz ve tesir edebilmenin dünyada biricik çaresi, o insanın istediği husustan bahsederek arzusunun tahakkuk yolunu göstermektedir.

●

«Siz de dost sahibimi olmak istiyorsunuz? sevimli olunuz! kendinizi unutarak başkalarını düşününüz.»

●

Başkalarile alâkadar olmak sayesinde iki ay içinde dostlar kazanırsınız. Başkalarının sizinle alâkadar olmalarını beklerseniz İki yıl içinde bir tek dost kazanamazsınız.»

Karnecinin her tavsiyesini, tecrübe mahsulü olan her örneğini tatbik eden ferdin bedbahtlıktan bahsetmesine imkân yoktur. Kitabı okurken gayet kolay ve yapılmamasına imkân olmıyan şeyleri fikirden fiile çıkarmak güç bir iş oluyor. Bu da insanların kendi benlik ve menfaatlarından fazla fedakârlık yapamamalarından ileri geliyor galiba..

«Hayatın en elim müşkülâtı ile karşılaşan ve âlemede en büyük fenalıkları yapan ferd, hemcinslerile alâkadar olmıyan ferdtir. İnsanların başına gelen bütün belâlar işte hep bu ferdlerden çıkar.»

●

«Dost edinmek istiyorsak herkesi hararet ve heycanla karşılamalıyız.»

●

«İnsanların hareketleri sözlerinden daha yüksek bir sesle konuşur ve bir gülümseme: — Ben sizi seviyorum, beni mes'ud ediyorsunuz, sizi görmekle bartıyarım.. der.

●

«İnsanların sizi iyi karşılamalarını istiyorsanız sizin de onları çok iyi karşılamanız lâzımdır.»

●

«Dünyada herkes bahtiyar olmak ister ve bahtiyarlık peşinde koşar. Bunun bir tek emin yolu vardır. O da fikirlerinizi kontrol etmektir. Bahtiyarlık dış şeraite bağlı değildir.

Sizi mes'ut veya bedbat eden şey ne olduğunuz, nerede bulunduğunuz veyahut ne yaptığınız değildir. Belki bunlar hakkındaki telâkkilerinizdir.»

«Doğrusunu isterseniz arkadaşlarımız bile yaptığımız işlerimizden böbürlenmemizi dinlemekten ise kendi muvaffakıyetlerinden bahsetmeği severler.

Fransız filozofu La Rochefocauld, der ki: Düşman isterseniz; Dostlarınızı geçmeğe uğraşınız. Dost isterseniz dostlarınızın sizi geçmelerine imkân veriniz.»

●

«Bir İnsan medh edildikten sonra kusurunun söylenmesine tahammül eder. Berber, İnsanı traş etmeden evvel sakalını sabunlıyor.»

●

Lo Well Thomas. eser sahibi Karneci hakkında diyor ki: «Karneci son derece ameli bir tarzda çalışıyor ve eşsiz bir sistemi inkişaf ettiriyordu. Verdiği derslerde umuma söz söylemek bahsi ile satıcılık, beşeri münasebetler, ameli pisikoloji mevzularını birbirine mezcediyordu.

Çetin ve sıkıcı hiçbir kaideye boyun eğmeyen Karneci, tam manasile hakiki ve tam manasile tesirli bir sistem inkişaf ettirmeğe muvaffak olmuştur.

Harvard Ünüversitesi profesörlerinden Wilyam Iames: İnsanın içinde saklı olan fikri, kudretin ancak yüzde onunu inkişaf ettirebildiğini söylerdi. Fakat Karneci: İnsanları, içlerindeki bu kudreti daha fazla kullanmağa sevkederek yaşlıların terbiyesi bakımından en büyük hareketlerden birini yaratmağa imkân bulmuştur.»

Bir lâbaratuvar rehberi, bir kataloğ kadar ameli ve pratik.

Dirlik, refah ve saadet getirici olan Karnecinin bu insani eseri yeni dünyadan gelen yepyeni bir sestir.

Victor Hugo'dan:

KAZAZEDELER

Yazan : KÂMİL ÜLKÜMEN

Sayısız gemiciler, kaptanlar,
Uzak seferlere sevinçle gittiler,
Bu karanlık ufukta nihayet söndüler!
Bu sönüş, şerefli, fakat acıklı akıbet?
Sonsuz bir denizde, aysız gecede,
Okyanus'un derinliklerinde ebediyete karıştılar!...

Ne kadar denizciler, tayfalarile öldüler!
Hayatlarının fırtınalarını sayfalar doldurdu,
Hırçın deniz onları dalgalar içinde dağıttı!
Kimse onların girdaplara batan son demlerini bilmiyecek.
Her dalga bir ganimet yüklenmiş, geçiyor:
Biri sandalı, öteki gemicileri yıkamış.

Kimse sizin sonunuzu bilmiyor, zavallı kaybolan başlar!
Karanlıklar arasında dolaşıyorsunuz.
Ölmüş vücutlarınız kayalara çarpıyor.
Ah! İhtiyar babalarınızın rüyası oldunuz
Denizin kumsallarında sizi bekliyerek,
Dönmediğinize ağlıyarak öldüler!

Soruyorlar, neredeler? Hangi adanın bekcisidirler?
Daha verimli sahillere ulaşmak için mi bizi bıraktılar?
Denizciler, hatıranız ebediyete gömülmüştür,
Vücudları suda kaybolmuş, adları hafızada.
Hava bütün bir gölgede daha karanlığa döndü,
Karanlık, Okyanus üzerinden derinliklere atılıyor.

Hemen gözlerden bütün gölgeniz kayboldu.
Denize akseden hayatınız değil mi idi?
Yalnız bu uzun gecelerde fırtına galiptir,
Ak alınlı dullarınız yorgun sizi bekliyorlar,
Yuvalarının ve yüreklerinin küllerini eşerek sizi anıyorlar.

Nihayet ıssız mezar kapadı gök kapaklarını,
Kimse adlarınızı bilmiyor, âdi bir taş bile yok
Mezarın dar köşesinden aksiseda bize cevap veriyor,
Sonbaharda yaprağını döken bir söğüt bile yok;
Eski köprünün bir köşesinde tek nağmeli,
Sade bir şarkı söyliyen dilencinin sesi de yok...

Karanlık gecede dalgalara gömülen denizciler nerede?
Ey dalgalar! ne ölüm tarihlerinin şahidisiniz.

UZAK DOĞUNUN *SERVET,* *SEFAHAT,* *ve SEFALET* MERKEZİ: ŞANGHAY

Yazan: ATİYE A. DEMİRCİ

Dört Milyon Kişinin Yaşadığı Bu Esrarlı Şehirde Mütemadiyen Karışıklıklar Çıkar ve Bu Arada Çinliler Açlıktan Ölür

Şanghay'ın, yeryüzündeki en büyük şehirler arasında dördüncülüğü alan bu muazzam beldenin bugün yükseldiği noktada, bundan evvel, asırlarca müddet, boğucu bir sıcak altında kasılıp kavrulan, türlü haşeratla dolu, murdar, müteaffin bir bataklık vardı. Ve o bataklıkta, sefil birkaç balıkçı ve gemici ailesi oturuyordu.

Şanghay, birkaç şehrin bir araya gelmesinden teşekkül etmiştir. Nüfusu dört buçuk milyondur. Caddelerinde «gök tırmalıyan» binalar, düzinelerle sayılır. Bund, Nankin - Road adını taşıyan caddeleri, dünyanın en lüks caddeleridir. Şanghay, Uzakdoğunun mali merkezidir ve Çin ticaretinin üçte ikisinden fazlası orada temerküz eder.

Avrupalı milletler Çine girmeğe ve orada imtiyazlar almağa başlar başlamaz, bu bataklık ovanın iktisadi kıymetini derhal kavramışlardır. Zira, Şanghay, Yang-Çe nehrinin ayaklarından biri olan Vang-Pu mansabında kâin bulunmaktadır. Bu nehrin, iki bin beş yüz kilometre imtidadınca seyrüsefere müsaid, dünyanın en büyük nehirlerinden biri olması, onu, Çinin ortalarına kadar nüfuz için yegâne elverişli yol haline koymaktadır.

Diğer taraftan, arzküresi üzerinde en az dört yüz milyon Çinli vardır. Yani dünya nüfusunun dörtte biri. Çin, dünyanın en büyük pazarıdır. Yiyecek, giyecek, modern insanın durmadan artan ihtiyaclarile ülfet peyda edecek dört yüz milyon insan demek, Şanghay'ı kontrolu altında tutan devletin Çin pazarına sahip olması demektir.

İdari bakımdan, Şanghay, imtiyazlı İngiliz-Fransız arazisi, imtiyazlı beynelmilel arazi ve Çin şehri olan Pu-Tung'dan müteşekkildir. İlk ikisi Vang-Pu'nun sol sahilinde, üçüncüsü sağ sahilinde kâindir. Bütün bu şehirlerin heyeti mecmuası içinde 30.000 Avrupalı, 100,000 Japon ve dört milyondan fazla Çinli, kâh ittifak, kâh ihtilâf içinde, fakat mütemadiyen birbirinden nefret ederek, birbirini gammazlıyarak, didine, çırpına yaşar dururlar.

Fransız arazisinde üç yüz bin nüfus vardır. Bunun ancak iki bini Fransızdır. Vang-Pu nehrinde daima Fransız harb gemileri bulunur, bir alay Fransız askeri vardır ve Şanghay'da bir Fransız zabıtası mevcuddur.

Şanghay, beynelmilel en büyük şerirlerin faaliyet merkezidir. Bu, münakaşa kabul etmez bir hakikattir. Şanghay'da, pamuk, çay, ipek satılır. Fakat, daha birçok başka şeylerin satış merkezi de burasıdır.

Uyuşturucu maddelerin, afyonun, heroinin alışveriş merkezi Şanghay'dır. Bu gizli satışların, baliğ olduğu yekûn milyarlarla ifade edilir.

Japonların son istilalarından sonra içerilere çekilen Çin ordusu, yarısı çapulcu yarısı muntazam asker sürü sürü komutanlar elinde bocalayıp durmektadır. Onlara lâzım olan silâh, cepane ve tayyare gibi kaçak harb levazımının en büyük piyasası gene Şanghay'dır.

Normal zamanlarda, ay geçmez ki Şanghay'da bir isyan patlak vermesin. Siyasi mücadeleler, müşevvik casusler, bulanık suda balık avlamak istiyen bir devletin karışıklık çıkarmak zaruretini hissedivermesi, Şanghay'ı altüst etmeğe kâfi birer sebebdir. Ve bu arada, Çinliler, mütemadiyen açlıktan ölürler.

Şanghay'ı teşkil eden şehirlerin her üçünün de kendine mahsus hukuki statüsü vardır. Hiçbir Avrupalı, mensub olduğu konsolosluğun müsaadesi olmadıkça tevkif edilemez. Çinlilerin hepsi birbirine benzer ve hiçbirinin muayyen bir ismi yoktur. Bu yüzden, adam kaldırma, dolandırıcılık, silâhla tecavüz, cinayet, intikam kastile katil gibi vak'aların ardı arası kesilmez.

Şanghay, casus yataklığında da yektadır. Bu garib şehrin, en büyük hususiyeti profesyonel katillerdir. Adam öldürmek

burada tarifeye tabidir. Nısfı peşin, diğer nısfı işin hitamından sonra verilmek şartile, bir adamı yüz dolara öldüren profesyonel katiller burada bulunur.

Takriben bir sene evvel, Japon işgalindeki şehrin bir sokağında, zengin bir Çinli ölü olarak bulunmuştu. Nankin'de ticaretle iştigal eden bu adam, bir iş zımnında birkaç gün kalmak üzere Şanghay'a gelmiş bulunuyordu. Yapılan tahkikat neticesinde hiç düşmanı olmadığı, ve üzerindeki paranın da çalınmadığı anlaşıldı.

Aradan bir müddet geçtikten sonra, başka bir cinayet üzerine, Li isminde bir adam yakalandı; sorguya çekildi ve büyük bir soğukkanlılıkla suçunu itiraf ettikten sonra şu şayanı hayret ifadeyi de verdi:

— Nankin'li tüccar vardı ya hani? İşte onu da ben öldürmüştüm. Canım sıkıldı bu işe amma, bir kere oldu... Pao.Çen diye biri vardır; onu öldüreyim diye bana 50 dolar verdilerdi. Herifi tanımadığım için resmini gösterdiler. Nankin'li tüccarı ona benzettim öldürdüm.

Li'ye, Pao-Çen yerine başkasını öldürünce aldığı 50 dolar kaparoyu iade edip etmediği sorulunca!

— Ne münasebet! diye cevap vermişti. Üç gün sonra da asıl Pao-Çen'i buldum, icabına baktım!

Bugün mukadderatı taayyün etmek üzere olan, kan ve ateş içinde yuvarlanan Şanghay işte budur. Neticeyi âti gösterecektir. Muhakkak olan birşey varsa, muazzam nufusu, koskoca medeniyeti ve hiçbir insanın mukavemet gösteremiyeceği cazibesile, Çin, asla müstemleke haline konulmasına imkân olmıyan bir ülkedir. Çin, mağlûb edecek olanları yıpratacaktır. Belki birkaç nesil gelip geçecek, fakat sonunda, her istilâda olduğu gibi. Çin, müstevliyi, kendi kütlesi içine kaynaştıracaktır, eritip temessül ettirecektir

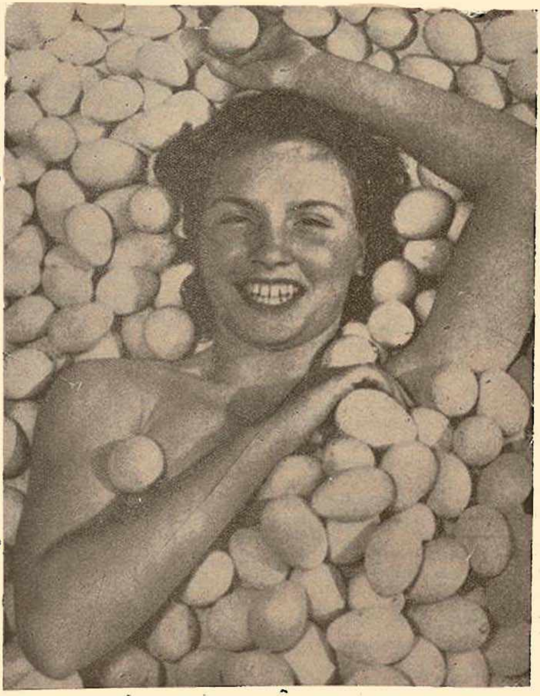

Çin, dünyanın en çok ipek kozası yetiştiren bir memleketidir. Bu resimde güzel bir Çinli kızı devşirdiği kozalar arasında görmekteyiz...

Çinlileri, Japon istilâsına karşı âciz bırakan, yurtlarının büyük bir kısmının istilâya uğramasına sebep olan felâketlerden biri de: Afyon iptilâsıdır. Burada esrarkeşlerin bitkin ve perişan hallerini görmektesiniz.

Gece bütün köşkün ışıklarını yaktım. Ömer ağa bana komşu köşke dair çok şeyler anlattı:

«— O küçük kız gidelibcri ölüm onlarda eksik olmadı. Mümeyyiz beyle hanım efendi de üç ay sonra birbiri ardısıra rahmeti rahmane kavuştular. Ah, sam yeli esti de, sanki kuruttu biçareleri.. kala kala bir Mehlika hanım kaldı. O da İzmirde imiş.

Ömer ağa birdenbire durarak dedi ki:

— Fakat ona bir hal oldu beyciğim.. o kızı ben kucağımda az mı taşıdım. Bir yıl var, iskelede rastladım. Beraber buraya kadar geldik. Yüzüme öyle fena bakıyordu ki, korktum. Bir aralık: «Beyefendiniz nerede?» diye sordu. Çukurovada olduğunuzu söyledim. «Şimdi de dağlara, ovalara mı düştü?» dedi,. sonra....

Ömer ağa önüne bakarak mırıldandı:

— Bir lâf daha etti ki, beni yüreğimden vurdu.

— Ne lâfı o?

— İzin ver, söyliyeyim beyciğim..

— Söyle Ömer ağa, ben böyle istiyorum.

Ömer ağa elindeki tesbihi kalın, nasırlı baş parmağına dolayarak sinirli sinirli gerdi:

— Dediki: «Beyefendiniz leşini serecek kadın arıyor, o ne toprak sırtlanıdır o?»

— Demek bana çok kızgın..

— Şaştım buna, ne ettiniz, ne yaptınız ki, gözlerini öyle devire devire, dişlerini sıka sıka söylendi. «Ne leşi hanımefendi?.. diyecek oldum lâfımı ağzımda bıraktı: «Gelirse söyleyin de zehmet edip beni görsün, kendisile konuşacaklarım var!» dedi.

Ömer ağa benim sustuğumu görünce başka mevzular açtı, fakat hiç konuşmadım. Pencerenin önünde hastalar gibi, başımı pervaza dayatarak gözlerimi kapadım. Mütemadiyen koşmuş, durmadan kolları ve bacaklarile hareket edip çırpınmış, gözlerinin nurunu, dişinin kuvvetini sarfetmiş bir insan gibi, nihayet yorulmuştum. Bu halsizlige bu manayı veriyordum. Sanıyordum ki, artık bir daha doğrulmamak üzere yıkılmıştım. kendime gelebilmem için manevi ve maddi birçok kayıplarımı yeniden elde etmem lâzımdı. Halbuki Mehpare ölmüştü.

— 9 —

Gece, yakın köşklerden birinde bir genç kızın şarkısı başladı. Hafif bir piyano sesi de, yapraklar arasından bütün köye ve

№: 28

denize yayılıyordu. Bu iki güzel ses birden bana iyi günlerimizi hatırlattı. Mehparenin başını göğsüme koyarak hafif hafif mırıldandığı, kısık kısık güldüğü, yüzünü boynuma sürerek çenemi öptüğü güzel günlerimizi.. onu niçin bırakıverdiğimi bir türlü hatırlıyamıyorum. Ortada bir sebep vardı, fakat ne idi? Niçin benden kaçtığı zaman onu tekrar aramadım?! .

Geceyarısına doğru saatlardanberi oturduğum yerden doğrulup bahçeye indim. Koru, küçük yaz böceklerinin sesleri ile hafif, ince bir uğultu içinde uyuyordu. Ağaçlarda arasıra serçe kanatlarının sesi duyuluyor, çürümüş bir armut birdenbire dalından yere düşerek yuvarlanıyordu.

Ay gökyüzünde idi. Yıldızlar parlıyordu. Denizin mağmum hışıltısı kıyılardan buralara kadar aksediyordu.

Hafif, çok hafif bir rüzgâr esiyordu. Başımı gökyüzüne kaldırdığım zaman, yıldızları gözlerime daha yakın görüyordum. Niçin bu kadar hüzünlüyüm, bilmiyorum. Bana ne oldu? Ben ki, bütün kaygularından uzak yaşayan, az çok hissiz ve kalpsiz hareket eden bir insanım. Bu halim ne? Çocukluğumdanberi duymadığım birşey, bütün hislerime hakim.. Mehpareye mi acıyorum, bilmeden, farkına varmadan onu çok mu seviyordum?.

Bir anda, Mehparenin odasını görebilmek arzusile canlandım. Tıpkı geçen yıllar içinde, yağmur altında Mehpareyi bulmak için yaptığım çılgın hareketi tekrar ettim: Kısa duvardan kendimi onların bahçesine attım. Ay ışığı altında harap olmuş çakıl taşlı yollardan yürüdüm. Bir çardak altından geçerken. burada onu kucakladığımı hatırladım. Başını boynuma soktu, çenemi öptü öptü: "Sevgilim, sevgilim!. Beni kucağına al! çünkü o zaman büsbütün senin olduğumu hissediyorum.. Ay, hayır, niçin?. Hayır.. Süleyman, sevgilim!. Bir... Şey... Söyleye... Ah... Bir dakika... Of. Süleyman!..» ve başımı kolları ile sararak ağzını kulağıma yaklaştırıyor: «Sen bir şeytansın!»

Bir ceviz ağacı önünde durarak, kurumuş gövdesinde bir isim aradım! Mehpare.. Oyulmuş ve altına kısa bir çizgi çekilerek benim ismim yazılmış.. Zaman bizim aşkımızı niçin böyle öldürdü? Halbuki bu ağaç, bu canlı odun parçası bizden çok daha hassas değil mi?. Biz insan değiliz hayır, biz Allahın şeytana kurban ettiği zavallılarız.

Bir kameriyenin çökük kapısı önünde durunca, birdenbire onun beyaz kölgesinin fırladığını sandım. Zavallı Mehpare!.. «Geldin mi?» dedi. Ayın kameriyeye akan küçük bir ışığında çenesinden yukarısı, alnı ve gözleri meydana çıktı. «Sevgilim!» dedim. «Süleyman!» diye cevap verdi ve bir anda boynuma sarıldı, dudaklarını dudaklarımdan ayırmıyarak: «Bu gece vücudun çok daha sıcak!» dedi

Dudaklarımı dudaklarında gezdirerek: «Bu gece bahar kokuyorsun! » dedim. Başını dikti, göğsünü göğsüme bastırdı ve parmaklarını saçlarımda gezdirdi: «Seni sevdikçe sana güzel görüneceğim!» dedi. Ellerini ensemde birleştirdi ve boynumu sıktı: «Of Süleyman!. Sanıyorum ki... Öleceğim!.» «Öl!» diye mırıldanıyorum.. Kollarım arsında kıvrılıyor ve dudaklarını yüzümde, şakaklarımda ve çenemde gezdirirken, yeniden dudaklarıma bırakıyordu: «Böylece ölmek!..» «Evet!.» « Ölmeğe hazırım!. » - «Bensizmi?» - «Yanımdasın, benimle berabersinya?. «Evet!.» «Ah Süleyman!» «Mehpare!.» Zavallı Mehpare!..

Köşke yakın bir ağaç altında, sarmaşıklarla kaybolmuş bir bahçe kanapesine oturdum. Başımı ağacın kuru ve buruşuk gövdesine bırakarak, gözlerimi gökyüzüne kaldırdım.

Gece bütün sakin havasile uyuyor. Çok ince, hafif bir oğultu ile durmadan çıtlayup duran bir böcek sesi var.. Dallar ağır ağır sallanıyor ve serçeler kanad çırparak oynaşıyorlar.

Allaha yakınlaşmak için insanlardan uzak kalmalıdır. Şimdi gökyüzüne doğru yükselir gibi oluyorum. Bulutlar açılıyor, uzak, fakat çok kısa süren bir yolculuk ki, beni bilmediğim bir ruya alemine götürüyor. Bir ölü arkasından değil, bir peri peşinden gidiyorum. Bastığım yerlerde çiçek-

ler açıyor. Başımın üstünde bahar çiçekleri püskürerek saçılıyor ve omuzlarımdan yere düşüyor. Kuşlar ötüşüyor. uzaklardan bir ses. Bir kadın sesi duyuyorum. Bir bahar şarkısı söylüyor.. Ne güzel söylüyor. Yürüdükçe bu şarkının bana doğru yaklaştığını hissediyorum.

Nihayet bir su başına gelince. parlak. berrak. sakin suların üstünde beyazlar giymiş bir kadın görüyorum Ağaçların birinden düşen bir yaprak suyu dalgalandırıyor. Bekliyorum: Halkalar genişliyor. genişliyor, genişliyor ve su sakin. dümdüz halini alıyor Beklediğim tek şey. suya akseden beyazlı hayali seçebilmektir. Onun evvelâ ellerini görüyorum. Birşey bekler gibi açılmış ve uzanmış ellerini.. sonra yuvarlak göğsünü ve yuvarlak omuzlarını.. yüzünde gittikçe açılan çizgiler beni titretiyor. Bir su sineği bu yüzün aksettiği su üstüne konduğu için göğsümün çarpıntısı artıyor:

O mu? Kim? Bu kim?. Ne kadar da iyi bildiğim bir yüz!..

Artık uzaklardan gelen kadının sesi kesildi. Şimdi sular üstünde uçuşan kuşların cıvıltısı duyuluyor. Bir kelebek başım üzerinde dolaşarak uzaklaşıyor. Ah. bu su sineği... Fakat bu kim?.

Başımı sulara akseden hayalden kaldırırken bir ses:

— Geldin mi Süleyman!. diye mırıldanıyor.

İşte. gözlerimi nihayet sıradaki hayalden kurtarıyorum.. ah. Mehpare. Mehpare!.

Bir çiçek yığını arasındaki tümseğe oturmuş . yüzü o kadar güzel ki.. Gözlerinin bütün güzel renklerile bana bakıyor.

— Geldin mi Süleyman?.

Fakat niçin bu kadar sakin .. Niçin yerinden fırlayıp boynuma atılmıyor? Niçin ben hâlâ yerimde oturuyorum? Aramızda beş metrelik bir mesafe var.. fakat hâlâ biribirimize bakıyoruz.

— Gelsene. yanıma otursana! diyor.

Onun sesinde. hiçbir zaman duymadığım bir sükûnet ve tatlılık var. O kadar yumuşak konuşuyor ki.,. Gözlerinde güzel bir gülümseme dolaşıyor. Elleri bir manolya kadar beyaz...

Yanına yaklaşıyorum Elimden tutarak beni dizi dibine oturtuyor. Derin. nihayetsiz bir sükûnet içinde bakışıyoruz. Sakin ve heycansız bakışıyoruz. Niçin artık kalbim çarpmıyor, niçin ona bu kadar büyük bir sükûnetle bakıyorum?. Benim kollarım arasında benden çok daha büyük bir heycanla kıvranan bu kadına şaşıyorum.

— Geldin artık Süleyman! diyor.

Ve başını iğerek mırıldanıyor.

Yüzünde hâlâ o sakin çizgiler var. Gözlerimin içine bakarken. ibadet eden bir insanın sessiz sükûnetini taşıyor.

— Artık üzülmiyeceğim . fakat ne çok zayıflamışsın?..

Başımı elleri ile tutarak göğsüne çekiyor. Parmakları ile şakaklarımı ve alnımı okşuyor.

— Yıllar oldu. diyor. Seni bekliyordum. Ah. buraya gelmek, dünyadan kurtulmak için neyi bekliyormuşuz?. Şimdi bak. Burada herşey temiz.. ne sen ve ne de ben. büyük kuvvetin emrinden dışarı çıkamayız. Çünkü «şeytan» buraya girmek hakkına malik değildir..

Uzaktan sanki bütün ağaçlar sallanarak güzel bir şarkı söylüyorlar. Sanki bütün kuşlar güzel ötüşlerile bu şarkıya katılıyorlar.. beyaz mermer kayalar arasından sular akıyor. çimenler içinden beyaz sular fışkırıyor ve damla damla etrafa serpiliyorlar.

Saçlarımın arasında onun ince parmakları olmasa. kendimi bir rüyada sanacağım. O kadar büyük bir şaşy içindeyim ki...

Bir kanat sesi. beni daldığım âlemden uzaklaştırıyor. Dizlerimizin dibine çırılçıplak küçük bir çocuk iniyor. Omuzlarının arkasında iki küçük kanat var. Yüzüme bir büyük insan gibi bakıyor. Kulaklarımda Mehparenin sesi:

— Oğlumuz. diyor. Şimdi o buranın en küçük meleği!.. Çocuk yüzüme sakin ve güzel gözlerile bakmakta devam ediyor ve yanı başımızdaki bir ağaç kütüğüne oturuyor.

Sesler. güzel. ince. hafif sesler... Dereler akıyor. sular ses veriyor. kuşlar kanat çırparak uçuşuyor. Yosunlar arasında ince küçük. uzun kanatlı, mini mini periler dolaşıyor Bir daldan bir başka dala doğru bir beyaz kızın uçtuğunu görüyorum. Ta uzaklardan bir ışık geliyor ki, oraya ne zaman başımı çevirdiysem gözlerim karardı. Allahım. burası neresi?

Mehpare:

— Nen var. mesut değil misin? diyor.

Sesim çıkmıyor. Sanki boğazımdaki bütün hava yok olmuş. boğazımı tutarak sağa sola sallanıyorum. Karşımda oturan küçük. çıplak çocuk kanatlarını açarak uçuyor. kayalar ve küçük zerdali ağaçları arasından akan dereden iki avucunu birden suyla doldurarak geliyor:

— İç! diyor.

Su. boğazımdan aşağı inerken. gözlerimdeki ışığın fazlalaştığını hissediyorum. Mehpare omuzumun üzerinden mırıldanıyor:

— Bu ilk ve son buhranın... Burada. saadetten. bahtiyarlıktan başka birşey yoktur. Alışacaksın!.

Gözlerimi onun güzel gözlerine kaldırarak:

— Neredeyim? diyorum.

Sakin bir sesle:

— Öldün ve şimdi cennettesin! diyor.

Allahım. ben öldüm mü?. Ben öldüm mü?.

— Öldüm mü?

— Evet. öldün?. Mesut değil misin?.

Öldüm!. Ben öldüm!. Dünyadan uzaklaştım. Beni. bir sürü insan. bir tahta tabut üzerinde taşıdılar. Koyu yeşil selvilerin sallandığı bir mezarlıkta, bir toprağın içine bıraktılar. oradan....

— Öldüm mü?. Öldüm mü?.

— Süleyman, Allah seni affetti, öldün ve buraya geldin .

— Fakat hayır, hayır . ben bir rüya görüyorum. Hayır. ben ölmek istemedim. ölmek istemiyorum. Hayır.. ben burada kalmak istemiyorum.

— Süleyman!

— Bırak beni. ben ölmedim.. hayır, ben ölmedim.. ben. sana gelmek istemedim.. hayır..

— Süleyman!.

— Ben sadece senin yaşadığın. beraber güzel günler geçirdiğimiz bir bahçeyi. Beylerbeyindeki köşkün bahçesini görmeğe gittim. Hayır ..

— Süleyman!.

— Hayır.. Hayır..

— Süleyman!..

— . . . .

— Süleyman!. Süleyman!. Süleyman!..

Başımı kaldırdığım zaman gökyüzündeki yıldızları gördüm.. Sert bir yaz rüzgârı çıkmıştı. Uzaktan denizin uğultusu geliyordu.

— Hayır!.. diyerek doğruldum..

Ses. o ses. o tatlı hüzünlü ses hala kulaklarımda çınlıyor.

— Süleyman!. Süleyman!..

Birdenbire doğrularak şakaklarımı oğuşturdum. başımı sıkarak silkindim.

— Hayır. ölmek. bu kadar çabuk ölmek istemiyorum!.

Koşarken ayaklarım taşlara, kırılmış ve kurumuş dallara. yaprak yığınlarına çarpıyordu. Duvarı aşarken sol şakağım sivri bir dal ile boydanboya yırtıldı.

Hayır. ölmek istemiyorum.

— 10 —

Ölmek istemiyen doktor Süleyman, hayatının hikâyesini yarıda bırakarak. sabaha karşı can verdi. Ölümü. yaralı bir hayvanın ölümü gibi. ıstırab içinde oldu. Son defa gözlerini açtığı zaman. bir takım hayaller tarafından tehdit ediliyormuş gibi. korku ve dehşete düştü. dişlerini kenetledi ve gözleri açık olduğu halde başı kenara düştü.

Zavallı, böylece hastalığından kurtulmuş oldu.

BİTTİ

Yazan :
A. MAKARENKO

BABASIZ

Çeviren :
Nihal TALUY

Evgeniya Alekseyevna'nın hayatı daha pek yakın zamanlara kadar çok iyi geçiyordu. İlk gençliğinde, başından kasırga gibi, geçmiş aşk, canlı bir abide, iyi kurulmuş bir aile yuvası bırakmıştı. Hayatı, tesbit edilmiş bir program üzerine geçiyordu. Şerefli, temiz ve güzel bir hayat.

Aile içinde Evgeniya Alekseyevna'nın kocası Jukof da vardı. Jukof iyi, ihtimamlı bir koca, müşfik bir baba ve kibar bir erkekti.

İyi kurulmuş bu hayat, birdenbire ve sarsıcı bir süretle yıkılıverdi. Jukof, bir akşam, vazifeden dönmedi. Evgeniya Alekseyevna, ertesi sabah, kısa bir tezkere aldı.

«Jenya!

«Seni daha fazla aldatmak istemem. «Sana karşı sonuna kadar namuslu bir «adam olarak kalacağım. Ben, Anna Ni«kolayevna'yi seviyorum ve onunla yaşıya«cağım Çocuklarımız için her ay 200 «ruble göndereceğim. Beni affet »

N. J.

Evgeniya Alekseyevna, tezkereyi okuduktan sonra korkunç bir şeyin geçtiğini anladı. Fakat meseleyi henüz iyice idrak edemedi. Kâğıdı daha iki üç kere okudu; her satır ona ayrı ayrı kendinde mündemiç sırları ifşa ediyordu. Önce münasebetsiz, sathi düşünceler dimağına hücüm etti.

200 ruble... Kirası pahalı olan ev, ahbap yüzleri, elbiseler...

Evgeniya Alekseyevna başını silkti, kaşlarını çattı ve sanki yırtılmış bir perde arasından en korkunç, en çirkin şeyi, onun «Bırakılmış bir karı» evet; bırakılmış bir karı olduğunu gördü.. Fakat yalnız o kendisi değil, çocuklar da!.

Etrafına bakındı; bitişik odada 5 yaşında Olga, hafif gürültü ile oyuncaklarla oynuyordu. Evgeniya Alekseyevnaya, oğlu İgor ile kızı Olgayı birisi, bir kâğıda sararak, çöp tenekesine atmış gibi geldi.

Birkaç gün geçti. Artık hissiyat buhranı tedricen sukûn bularak kalbinde kırgınlık, keder, yarın korkusu ve Jukof'a karşı kalan aşk kırıntıları birer birer belirdi.

Başını sıkılmış yumrukları üstüne koyarak, kâh düşünüyor, kâh ağlıyordu. Çocuklarının yanında kendini idare etmeğe, zorakî neşeli görünmeğe çalışıyordu. Mektubu aldığı gündenberi sanki kalbinden bütün hayat çekilmişti. Onlara:

— Baba teftişe gitti. Çok uzağa gitti. Uzun zaman gelmiyecek;

dedi.

Fakat küçük Olga için «uzak» ve «uzun zaman» mefhumu henüz meçhuldu. Çocuk her kapı vuruluşunda, her zil çalışında kapıya koşarak, annesinden:

— Ne zaman gelecek? diye soruyordu.

Günler geçiyordu. Evgeniya Alekseyevna, farkına varmıyarak, artık sabahları kalp sıkıcı üzüntüler olmadan uyanıyor, hayatın maddi taraflarını, satılacak eşyayı düşünüyor ve daha az ağlıyordu.

Bir hafta sonra Jukof'tan, bu sefer hitapsız, yeni bir mektup geldi. Kendine ait bazı eşya ile elbiseleri istiyordu. Mektubu getiren tanımadığı bir kadın, sofada oturup, Evgeniya Alekseyevnanın telaşına samimi teessürle bakıyordu. Evgeniya Alekseyevna şaşırmıştı; neyi, nereye koyacağını bilemiyordu. Kapıda bütün bu sahneyi tetkik eden 10 yaşındaki İgor:

— Anne, sana sepet getireyim?

dedi ve cevap beklemeden dışardan, dolabın arkasından büyük kapalı bir sepeti sürüklemeğe çalıştı. Evgeniya Alekseyevnanın gözleri dolu:

— Evlâdım sen bu sepetten küçüksün.

İgor gelen kadınla sepeti salona getirdi. Bu gürültü üzerine, kadifeden ayı «Mişka» yı tutarak Olga da geldi ve annesinin, elbiseleri katlayıp sepete nasıl yerleştirdiğini seyre başladı. Evgeniya Alekseyevna, ilkönce, hem resmi hem nazik görünmek için elbiseleri büyük bir itina ile istif ediyordu. Birden bire İgor:

— Böyle olmaz ki! Kostümlerin üstüne gömlekleri attın. Bütün elbiseler buruşacak, dedi.

Annesi yaptığı hatayı gördü:

— Sahi...

Fakat içinden kızarak:

— Bana ne! Ütülesinler, bana ait değil...

diye bağırdı ve hırsla, kalan eşyayı üstüste sepete attı. Traş bıçakları döküldü. Annesinin öfkesine hayretle bakan İgor onları toplamağa atıldı; fakat öteki, onu itti ve sepetin kapağını var kuvvetile kapıyarak gelen kadına:

— Götürebilirsiniz, dedi.

— Birşey yazacak mısınız?

Evgeniya Alekseyevna, büsbütün sinirlendi.

— Ne yazacak mışım? Bir de o eksik!

Kadın, sepeti sıtlıyarak çıktı. Evgeniya Alekseyevna, boş, mânasız bakışla onun arkasından baktıktan sonra, kanepeye yıkıldı ve başını yastıklarla kapıyarak ağlamağa başladı. Çocuklar, ona hayretle bakıyorlardı. İgor burnunu çekerek, vaktile babasının cigara ile yaktığı masa örtüsündeki ufak deliğe parmağını sokmuş büyütmeğe çalışıyordu. Kapıda duran Olga Mişka'yı yere bıraktı, annesine yan yan bakıyordu. Sonra, onun biraz sükûnet bulduğunu görünce yanına geldi ve istintak eder gibi, soğuk ve dolgun bir sesle:

— Bu teyze kimdi? Niçin sepetimizi götürdü? Nereye götürdü? dedi.

Annesi cevap vermeyince biraz bekledi ve tekrar söylenmeğe başladı:

— Niçin babamın cici elbiselerini aldı? Nereye götürdü?

Hakikaten çocuklar, daha birşey bilmiyorlardı. Eşyanın gitmesi hiç olmazsa İgor'a şüpheli görünebilirdi. Yoksa apartıman çocukları avluda beraber oynarken ona herşeyi söylemişler miydi?

Evgeniya Alekseyevna oğluna baktı. Duruşu ve masa örtüsünün deliği ile bu kadar meşgul olması ona şüpheli geldi. İgor annesine baktı ve gene masanın seyrine daldı. Kadın, hâlâ cevap bekliyen küçük kızını elile hafifçe iterek, oğlunu yanına çekti. Çocuk uslu uslu karşısında durdu. Evgeniya Alekseyevna gizli bir korku ile:

— Birşey mi biliyorsun, İgor? diye sordu.

İgor uzun kirpiklerini kaldırarak:

— Ne bileyim anne? Sen neden bahs ediyorsun anlamıyorum ki...

— Babanızdan.

İgorun yüzü ciddileşti. Başını salladı ve pencereye baktı. O zaman, sanki, ağabeysinin kaçamaklı sükûtundaki mânayı tebaruz ettirmek istiyen küçük Olga, gene o kalın homurdanan sesile:

— Neden babamın elbiselerini götürdüler? Söylesene anne!

Evgeniya Alekseyevna oturduğu yerden kalktı. Nasıl söylemeli? Söylemek icab ediyor mu? Çocuklara baktı. Birdenbire rakibesini, Anna Nikolayevna'yı hatırladı. Uzun boylu Jukof'u da, bu genç, güzel kadının yanında gözünün önüne getirdi. Münasebetlerinin sebebi, şehvetten başka ne olabilirdi?

— Anne, babamız ne zaman gelecek?

Bu sefer soran İgor'du. Çocuğun sesi her zamanki gibi sakin ve masumane idi. İki kardeş annesine baktılar. Evgeniya Alekseyevna kararını verdi.

— Bir daha gelmiyecek çocuklar.

İgor sarardı ve gözlerini kırpmağa başladı. Olga, bir az durduktan ve sessiz odanın sükûtunu dinledikten sonra, çocuklara hâs bir inatla:

— Babam ne zaman ölecekde?
diye tekrarladı.

Evgeniya Alekseyevna, sert ve soğuk bir sesle cevap verdi:

— Hiç bir zaman. Sizin babanız yoktur. Yok, anladınız mı?

İgor, solmuş yüzünü annesine çevirerek:

— Öldü demek; öyle mi? diye sordu.

Olga, ağabeysinin arkasından, aksi seda gibi:

— Öldüüü.. dedi.

Anne, ikisini birden kollarile sararak müşfik ve dökülmiyen yaşlarla dolu sesile onlarla konuşmağa başladı:

— Babanız bizi bıraktı, bizimle yaşamak istemiyor. Anladınız mı? Şimdi başka bir teyze ile beraber yaşıyor. Biz, onsuz, üçümüz beraber yaşıyacağız..

— Evlendi demek..

İgorun sesi dalgın ve kırıktı.

— Evet; evlendi.

İgor, büyük insanların muammalı kaprislerini anlamağa çalışan küçük bir insanın soğuk dikkatile annesinin yüzüne baktı:

— Sen de evlenecek misin?

Bu sual, Evgeniya Alekseyevnayı taşırdı. Yeni bir hıçkırık buhranile çocuklara sarıldı :

— Ben sizi bırakmam yavrularım. Korkmayın, her şey iyi olacak!

* * *

İlk kederli günlerden sonra maddi sıkıntılar da baş göstermeğe başladı. 12 senelik aile hayatında ev idaresi tamamile, Evgeniya Alekseyevnanın ellerinde idi. Kocası ona kâfi mikdarda para bırakırdı; o da, kendini ve çocuklarını, Jukof için hayatta bir eğlence değil, mukaddes bir vazife telâkki ederdi. Hakikat başka şey gösterdi: Kocası o parayı ona, onun sevgisi ve müşterek yatak odasını paylaştıkları için veriyordu. Ondan bıkınca ve başka bir yatak odasına geçince, karısının ve çocuklarının hakları boş bir sözden ibaret kalmıştı. Şimdi vazife yalnız annede kalıyordu. O, onu bütün hayatı, gençliği ve kadın saadetile ödemeğe mecburdur. Ötekinin işi, yalnız her ay zarfın içinde, kendi takdiri üzerine, göndereceği 200 ruble olacak.

Bu nafakayı ilk defa alırken, zarfı imzaladığı zaman elinin nasıl titrediğini, kalbinde çekişen hicap ve isyan hislerinin nasıl ezildiğini hatırlıyor. O akşam, onu küçülten âciz bir sevinçle, sokağa koşmuş, çocuklara pasta getirmişti. Yalnız insan ve kadın haysiyeti ona, bu pastadan tatmağı menetmişti.

Günden güne Jukof'un 200 ruble nafaka göndermesi tabii ve alışılmış bir hadise olmuştu. Bırakılmış bir kadının yeni ve daha pratik vicdanı, ona « kocasının hiç olmazsa bu kadarcık rahatsızlığa mustahak olduğu» nu söyliyordu.

Jukof, erkek ve koca olarak Evgeniya Alekseyevnanın hayalinden çoktan silinmişti. Hatta bazan, böyle âdi bir adamdan zamanında ayrıldığına memnun oluyordu.

Bir vakit sonra, nufuzlu ahbaplar Evgeniya Alekseyevnaya bir trüstte iş buldular. Kadın, Jukof'u ve eski hayatını büsbütün unuttu.

33 yaşında, daha çok güzel ve cazibeli Evgeniya Alekseyevna eski ihtimamla, kadınlığa, aynaya ve güzelliğine avdet etti.

* * *

Bu gün Evgeniye Alekseyevna kocasından üçüncü mektubu aldı.

« E. A. Her ay 200 ruble gönder- »
« mek bana güç geldiğinden, çocukların »
« yaz ayları için Uman'a, babamın çift- »
« liğine, gönderilmesini muvafık buldum. »
« Çocuklar için iyi bir hava tebdili olur. »
« Bizimkiler de buna memnun olurlar. »
« Babamla bu hususta muhabere ettim »
« ve muvafakatını aldım. Cevabınızı »
« beklerim. »

J

Evgeniya Alekseyevna, mektubu okur okumaz, kocasına karşı derin bir tiksinme duydu. Mektubu getireni cevapsız göndermek istedi. Fakat çocuklar için Uman'a gitmenin hakikaten faydalı olacağını düşündü ve Jukof'a, düşünüp haber vereceği cevabını gönderdi.

Evgeniya Alekseyevna son zamanda çocuklarla lâyıkile meşgul olamıyordu. İgor mektebe gidiyordu. Apartımanda, avluda, beraber oynadığı ve sık sık kavga ettiği arkadaşları vardı. Babasından hiç bahsetmezdi. Onun gönderdiği kitaplar ve oyuncaklar dolabın alt rafında gayet muntazam sıralanmış duruyordu. Fakat İgor onlara hiç el sürmedi. Annesine karşı müşfik ve muti idi. Ancak fazla samimiyetten çekinir gibi, ailevî vaziyet ve hayatlarından hiç bahsetmezdi. Aynı zamanda, annesinin her hareketini takibettiği de belli idi. Neşeli olup olmadığını; telefonda kiminle ve ne konuştuğunu dinler ve sorardı. Annesi eve geldiği zaman, onu şişmiş ve kızarmış yüzle ve küskün tavırla karşılardı. Ne olduğu sorulunca, yapmacık bir hayretle:

— Bana mı? Hiiç...
diye cevap verirdi.

Olga, bütün bütün konuşkan değildi. Hergün çocuk bahçesine giderdi. Evde kendi kendine oynardı. Evgeniya Alekseyevna çocuklarından şikâyetçi olmadığı halde, bunların hal ve tavırlarından, ondan ayrı, gizli bir hayat yaşadıklarını, hissetmekte idi. Bu hayat onun, onların annesi için kapalı idi. Bunları düşünürken yalnız çocukları değil, gayri ihtiyari kendi hayatını da düşünürdü. İsyansız, sakin acılıkla bu 6 ay zarfında geçirdiği hayatı hatırlıyordu...

Vazife, yemek, çocukları, gazocağı, temizlik, çamaşır ve çorap tamiri... Ve başka hiçbirşey yok.

Evindeki telefon gittikçe çalmaz oldu. Bütün kış, tiyatroya bile gitmedi. Bir kere çocukları yatırdıktan ve komşulardan birine «göz kulak olmağı» rica ettikten sonra ahbapların evinde yapılan toplantıya gitti.

Orada sarışın, yuvarlak yüzlü, Saratof'tan gelen bir gazete başmuharriri ona kur yaptı, İki kadeh şarap içirdi. Evgeniya Alekseyevna naz ve yapmacıkları sevmezdi; neşelendi. Moskovadan, tiyatro ve modadan, şundan bundan konuştular. Birdenbire, saatin 12 ye yaklaştığını, çocuklarını yalnız evde bıraktığını hatırladı. Toplantının sonunu beklemeden ve umumi itirazlara rağmen kalktı. Kimse onu eve götürmek teklifinde bulunmadığı için, yalnız, tenha sokaklardan, evde bıraktığı çocuklarına koştu.

İşte bu tesadüf de böyle geçti. Kimbilir, bunun gibi daha kaç fırsat kaçıracaktır?

Ertesi gün Jukof'a, çocukların büyük babalarına gönderilmesi hususunda muvafakat cevabı verdi. Çocuklar, bu havadisi oldukça lâkayıt karşıladılar. Ancak İgor, büyük babası fena koktuğu için gitmek istemediğinden bahsile biraz söylendi.

Evgeniya Alekseyevna hatırladı ki, hakikaten, geçen sene onları ziyarete gelen 60 ı geçmiş, palabıyıklı ve çay bardağile votka içen Jukof'un babasından, temizliğe riayet etmiyen ihtiyarlara mahsus keskin ve nahoş bir koku geliyordu.

Birkaç gün içinde hazırlıklar tamamlandı. Jukof, çocukları götürecek genç, temiz bir adam yolladı. Son dakikada çocuklar, ikisi de ağlıyarak, itiraz etmeğe kalkıştılar. Olga, ağabeysine bakarak, yeni patiklerini eliyle itip annesinin boynuna sarılıyordu. İgor, dedesinin evinden kaçacağını söyliyerek tehdit ediyordu. Nihayet annesi, son çare olarak:

— Ağlamıyan çocuklar, istasyonda babanızı göreceksiniz. Babanız sizi uğurlamağa gelecek, dedi.

İkisinin de gözyaşları o anda kurudu. Aşağıda, Jukof'un dairesinden gelen otomobil bekliyordu. Her zaman somurtkan şoför Nikofor'un yüzü çocukları görünce parladı. İki eliyle İgor'un küçük ellerini sallıyarak:

— Nasılsın İgor? Ne yapıyorsun?
diye tatlı bir samimiyetle sordu.

İstasyon büfesinde onları Jukof karşıladı. Evgeniya Alekseyevnaya gayet resmi bir baş selâmı verdi ve derhal çocuklarla meşgul oldu. Kocağında oturan Olga sevincinden birşey söyliyemiyor, başını bir yana eğerek, babasının kolunu okşuyordu. İgor, yere bakarak yanlarında duruyordu. Jukof, elini ona uzatarak, demin şöförün sorduğu ayni cümle ile:

— Nasılsın İgor?
diye hitap etti.

İgor birşey söylemedi; yutkundu, kızardı ve başını babasından aksi tarafa çevirdi. Gözünde kimbilir neden, bir ıslaklık peyda oldu...

Çocuk kıpırdanmadan, trene bininceye kadar, böylece durdu. Jukof somurttu. Olgayı yavaşca yere indirdi ve onların biletlerile meşgul oldu. Küçüğün eli, son defa, babasının kolunu okşadı ve düştü. Yüzünü nurlandıran tebessüm de söndü.

Jukof neşeli bir sesle:

— Hoşca kalın çocuklar! Gidin gezin; babanız da burada sizin için çalışsın. Değil mi Igor?

diyerek onları uğurladı.

* * *

Evgeniya Alekseyevna ilk günler, sırf kendisile meşgul oldu. Evde bol bol isti rahat etti. Çoktan giymediği zarif süslü çamaşır ve sabahlıkları çıkardı; giyindi Aynanın karşısın 'a gülümsedi

«Daha güzelsin Evgeniya, merak etme... Aptal Jukof'a «oh» olsun!..»

Dairede bulunan otuz kadar erkek, az çok ona kur yapıyordu. Fakat hepsi de evli olduğu için, onları karılarından ve çocuklarından ayırmağı çirkin buluyordu.

İki hafta geçti. Evgeniya Alekseyevnanın ilk neşesi kayboldu. Aynanın karşısına geçince, artık güzelliğine hayran olmıyor, yüzünde ilk buruşuk ve çizgileri arıyordu.

Aşk ve saadet gelmiyor; önünde, yeknesak bir hayat ve ihtiyarlık.. Fakat tam bu kara düşünceler arasında; «aşk meleği» Evgeniya Alekseyevnanın başı üstünden uçarken; pembe kanadının gölgesi onu da sardı.

Bu, her zaman olduğu gibi, bir tesadüf eseri olmuştu. Sarışın başmuharrir Saratof'tan bir iş için Moskovaya geldi ve Evgeniya Alekseyevnayı çalıştığı dairede ziyaret etti. Biribirini görünce sevindiler. Akşam, parkta yemek yediler. Vasilyef pek neşeli idi. Kahve içerken, birdenbire:

— Demek siz; «bırakılmış karı» sınız. Öyle mi? dedi.

Evgeniya Alekseyevna kızardı Fakat başmuharrir, ona darılacak vakit bırakmadan tekrar atıldı:

— Efendim, bunda bir fevkalâdelik yok. Çünkü ben de bırakılmış bir kocayım. Evgeniya Alekseyevna, gayri ıhtiyari güldü. Vasilyef devam etti.

— Gördünüz mü? İkimiz de aynı felâkete uğramışız. Hem de pek haksız olarak, değil mi? İkimiz de güzeliz; neremizi beğenmeyip de bıraktılar?

Epi gezdikten sonra Evgeniya Alekseyevnanın evinde çay içtiler.

Sevgileri böyle başladı. Vasilyef samimi, dürüst, daima şen ve neşeli bir adam idi. Evgeniya Alekseyevna, kendini bıraktı.

Başmuharrir, 3 gün sonra Saratof'a avdet ederken onu omuzlarından tutarak dedi ki:

— Siz harikulâde bir kadınsınız. Bununla beraber sizinle evlenemem...

— Canım, ben de...

— Evet evet. Çünkü evlenmekten korkuyorum artık. Sizin; aileniz, iki çocuğunuz var. Ben çocuksuz bile, kötü bir kocayım. Bir daha bırakılmağa niyetim yok.. Fakat herhangi bir iş için bir kimseyi pataklamak gibi, filân... yardımım dokunursa: her zaman emrinize âmadeyim.

Vasilyef gitti. Evgeniya Alekseyevna ani gelmiş olan bu aşk buhranından sonra sükûnet bulunca, hayatının bütün ümitsizliğini tekrar hissetti Vasilyef'in hayali, kalbine iyice işlemişti. Onun; iki çocuğu ve aile gailesinden kaçındığını hissediyor ve için için üzülüyordu. Niçin ona demedi ki:

—Sevgilim! Çocuklarımdan korkma. Onlar iyi, hassas, baba sevgisine susamış yavrulardır.

Sık sık çocukları düşünüyor, onları özlüyordu. İgorun çocukça yazdığı mektuplarından onların orada hiç rahat olmadıklarını anlıyorlardı. Büyük anneleri, meyvaleri pazarda satmak için çocuklara sayı ile veriyordu. Onları getirtmek çaresini düşünürken İgordan tekrar, o kadar yalvarıcı, bir mektup geldi ki, Evgeniya Alekseyevna hem telâşa düştü, hem de şaşırdı. Jukofa telefon etti. Öteki ehemmiyet vermediği gibi, Eylûle kadar para göndermiyeceğini tok bir sesle söyledi.

Çocuklar!. Babası nafakalarını vermemek için, onları o iki kalpsiz, ihtiyarın yanına savdı. O, anneleri; kendi istirahatını temin etmek için, buna razı oldu. Vasilyef, sevdiği ve sevildiği halde, bu çocuklar yüzünden ondan kaçıyor. /Çocuklar herşeye mâni, herkesin yolunun üstünde duruyorlar, herkes onları uzaklaştırmak istiyor.

* * *

Evgeniya Aleksyevna üç günlük izin alarak, iki kadife perde ile eski altın saati sattı ve yola hazırlandı. Gitmeden evvel kocasına bir kere daha telefon etti.

— Demek, nafaka vermiyeceksiniz; öyle mi? O halde ben de başka türlü hareket edeceğim..

Hareket günü, mahkemeye müracaat etti.

İhtiyar Jukof'ların evinde tren bekliyecek kadar kaldı. Çocuklar, anneler nin boynuna sarılmalardan, ağlaşmalardan sonra ihtiyarlara hücüm ettiler.

Olga, bir sopa bularak, büyük annesini dövmeğe kalktı. Dedesi, Evgeniya Alekseyevnaya:

— Kızınıza fena terbiye vermişiniz bayan. Çocuk değil, belâ.

İgor tiksintili bir bakışla:

— Belâ sizsiniz. Bizi kayışla dövmeğe hakkınız var mı?

— Ağaçlara çıkma.

— Pinti! Sen pintisin, öteki de cadı.. Sonra annesine dönerek: «Hem de yalancılar, bir gün babam buraya gelmişti; bizi ne kadar iyi baktıklarını anlata anlata bitiremediler. Halbuki sofrada onar tane vişne veriyorlar. Senin için de neler neler söyliyorlar! dedi.

Tren vaktini zor buldular.

* * *

Çocuklar eve dönünce, Evgeniya Alekseyevna için eski faal hayat başladı. Dimağ ve kalp, onlarla, onlara ait düşünce ve sevgi ile doldu. Tedricen, harici hayattan ve bütün insanlardan ayrı olmak, ayrı yaşamak arzusu geliyordu, Jukof'a karşı duyduğu derin nefret onun huzurunu kaçırıyordu. Mahkeme kararile çocuklara ayda 250 şer ruble nafaka kesildikten sonra, Jukof sabık karısına telefonla bir çok tahkir edici sözler söyledi.

Evgeniya Alekeeyevna, telefon makinası, Jukof'un gırtlağı imiş gibi iki elile sıkarak, ayni hiddetle mukabele etti. Artık çocuklara karşı çekinmiyordu. Birçok defa, yanlarında kocası hakkında ağır sözler, onu küçülten fikirler, beyan ediyordu. Çocuklar bunları sükûnetle dinliyordu. Olga somurtuyor; İgor, gizli bir alayla annesine bakıyordu.

Mahkeme kararından sonra büyük zevkle onlara haber verdi:

— Sevgili babanız galiba onun bu sadakasına pek muhtaç olduğumu sanmış Bu hayvan; hangi devirde, hangi hükûmette yaşadığımızı unutmuş galiba... Kanun ona öyle verdirir ki: Vermezse, hapiste çürüyecek.

Sonbaharda taşradan Evgeniya Alekseyevnanın ablası geldi. Bu neş'eli, kalbi vücudu gibi geniş, çok çocuklu bir kadındı. Bir gün kardeşine:

— Canım, diyordu, böyle mızmızlanmaktansa, evlensene! Ne?... Çocuklar mı? Yoksa İgorundan mı çekiniyorsun? İgora, senden fazla evin içinde erkek muhiti lâzımdır. Erkek çocuğu, kadın değil, erkek büyütmelidir. Suratını ne buruşturuyorsun İgor? Amma da müstebit oğlun var! Annesi yalnız onlara baksın; kendini hiç düşünmesin. Evlen kızım, evlen... Herifler, elin çocuklarına bizden daha iyi bakarlar; onlar bizden geniş...

Teyzesi gittikten ve yaz seyahatinden sonra ahlâkını değiştirmiş, bedbinleşmiş, hırçınlaşmış İgor, arkasından:

— Geliyorlar, bedava oturuyorlar... Beş gün burada yedi içti. Sanki bize bir faydası dokundu?

diye söylendi..

Annesi kızdı, susturmak istedi. Fakat çocuk yine o soğuk müstehzi tavırla dedi ki:

— Sen babii memnunsun. Çünkü sana: «Evlen, evlen» demişti.

Hergün, yeni bir sıkıntı, yeni bir üzüntü getiriyordu. Evgeniya Alekseyevnanın sinirleri bozulmağa başladı. Dairede birkaç defa arkadaş ve amirlerile atıştı.

Jukof, yeni karısı doğurduğu için, çocukların paralarını gayri muntazam gönderiyordu. İlkbaharda birgün İgor'a sokakta rastlıyarak, onu otomobiline bindirdi, gezdirdi ve ayrılırken onbir parçadan yapılmış bir çakı hediye etti Çocuk bu çakıyı kemerine bağladı ve ondan hiç ayrılmaz oldu. Nihayet birgün oynarken parmağını kesti. Bunu gören Evgeniya Alekseyevna kızdı :

— At şu pis çakıyı!

Çocuk haşin bir tavurla ona döndü:

— Çakıma pis demeğe hakkın yok. Onu bana sen almadın, babam aldı. Onun için pis diyorsun. Kıskandın ..

Kadın, artık gizli gizli ağlıyordu. Çünkü çocuklardan alâka ve samimiyet beklemiyordu. Olga bile avluda çocuklarla oynamağa, toz toprağa bulaşarak eve dönmeğe ve annesine karşı gelmeğe başladı.

Vasilyef'ten arasıra müşfik fakat kaçamaklı mektuplar geliyordu.

Nisanda gene Moskovaya geldi. Buluştular; fakat biribirine esaslı hiçbir şey söylemeden ayrıldılar.

Mayısta, Evgeniya Alekseyevnanın oturduğu apartımanda oturan, ismi oldukça tanınmış bir muharrir, karısını fena halde dövmüş ve merdivenden aşağı atmıştı. Bütün muhit bu ailenin geçimsizliğini ve ev erkeğinin huysuzluğunu bilirdi. Fakat iyi bir muharrir, içtimai hayatta mevki sahibi olduğu için, hiç kimse, onun ailesine karşı çirkin hareketlerine rağmen, selâmsabahı kesmezdi.

Evgeniya Alekseyevnanın zaten dolu olan kalbine, bu adamı boğacak kadar kuvvetli bir hırs, bir kin ve nefret dalgası geldi. Bir gazeteye yazmağa karar verdi. Masaya oturdu. O esnada oyuncaklarile meşgul olan İgor yanına geldi:

— Anne, para aldın mı?

Kadın, yazacağı mevzuun heyecanı ile çocuğnn sualine pek dikkat etmedi:

— Hangi parayı çocuğum?

— Babamın parası canım.

Bu sefer oğluna hayretle baktı:

— Aldım. Neden soruyorsun?

— Bir oyuncak almak istiyorum. Para lâzım.

— Peki; ben sana para veririm. Bunun için babanın parasından bahsetmeğe lüzum yok. Paranın hepsi bir değil mi?

— Hayır, bir değil. Buradaki para, senin; o paralar bizimdir.

Evgeniya Alekseyevna dili tutulmuş gibi oğluna bakıyordu. Öteki kaşları çatık devam ediyordu :

— Tabii. O parayı, babam sırf bizim için veriyor. Ben de kendime bir oyuncak tren almak istiyorum.

İgorun yüzü çirkin ve iğrençti. Çehresinde arsızlık, aptallık ve hayasızlık sırıtıyordu. Kadın, halsiz kendini sandelyeye bıraktı. Fakat önünde duran kâğıt parçasını görünce, ne yapmak lâzım geldiğini anladı. Bir gürültü, onu ruhunun en derin köşesine kadar sarstı. Sonra birden sükûnet buldu.

Sessiz ağır bir hareketle çekmeceden bir deste kâğıt para aldı ve masanın üzerine koydu. Sonra, kalbini sarsan o gürültüyü sesiyle aksettirmeğe çalışarak:

— İşte para görüyor musun it yavrusu?.. Söyle, görüyor musun?

— Görüyorum.

İgorun sesi hafifti. Kendisi, korkudan yere yapışmış gibi duruyordu.

— Şimdi bak!

Evgeniya Alekseyevna, gazeteye yazmak için hazırladığı kâğıda birkaç satır yazdı ve tekrar oğlunan döndü.

— Dinle: Bay Jukof'a!

«Gönderdiğiniz parayı aynen iade ediyorum. Bir daha göndermek hususunda zahmet etmeyiniz. Sizin gibilerden yardım kabul etmektense, açlıktan ölmek daha iyidir.» E.

Kadın, oğlunun yüzünden bakışlarını ayırmıyarak para ile mektubu zarfladı ve onun eline verdi :

— Bunu, seni bırakmış ve sonra da eski çakı ile satın almış adama götürürsün. Dairesine, anladın mı?

İgor'un yüzünde korku ifadesi hâlâ zail olmamıştı.; fakat gözleri canlı, alâk aile parlıyordu.

— Kapıcıya bırakırsın. Kendisiyle katiyen görüşmiyeceksin.

İgor yine başını salladı. Yanakları alevlendi. Annesinin karşısında bir mucize eseri gibi, seyrediyordu. Şapkasını bile almadan koştu.

Evgeniya Alekseyevna pencereden arkasından baktı. Hayatını tezlil eden hadiseye nihayet verecek beyaz zarf çocuğun elinde görünüyordu... Serbest nefes aldı ve gazeteye mektup yazmağa oturdu.

Öfkesi geçmişti. Soğuk kanlılıkla ve mantıka dayanarak yazıyordu.

İgor yarım saat sonra koşa koşa geldi. Coşkun ve çınlıyan sesile:

— Her şeyi tamam yaptım anne! diye haber verdi.

Annesi, içinde yeniden doğan sevinçle, onu omuzlarından tuttu ve yüzüne baktı: çocuk elâ gözlerinin parlıyan temiz bakışı ile mukabele etti. Sonra yavaşca :

— Çakıyı da gönderdim anne, dedi.

*
* *

Evgeniya Alekseyevnanın gazeteye gönderdiği mektup gerek neşriyat âleminde, gerek okuyucular muhitinde büyük alâka kazanmıştı. Kendisi ile meşgul oldular. İsmi tanınmağa başladı. Bunun ilk semeresi: Jukof'un ona telefon etmesi oldu. Yılışık bir sesle:

— Azizem, mektubunuzu nasıl telâkki etmeliyim? diye sordu.

Evgeniya Aleksiyevna telefon makinesi karşısında gülümsedi:

— Bir şamar olarak telâkki edebilirsiniz, dedi ve telefonu kapattı.

Hayat, iyi taraflarını göstermeğe başladı. İgor, yalnız kendisi değişmekle iktifa etmedi. Olgaya da ağabeyilik etmeğe, ona nazaret eylemeğe başladı.

Bir akşam; uzun boylu, sarışın bir adam, rüzgârla kovalanmış gibi, evlerine girdi ve:

— Aman Evgeniya Alekseyevna, bu nasıl iş: meşhur olmuşsunuz, herkes sizden bahsediyor; gazeteciliğe intisap ettiniz... Dayanamadım, ben de geldim; diye gürültü ve kahkahalar arasında anlattı.

Bu, Vasilyef'ti,

Kadının yüzü birdenbire güzelleşmişti. Ona ellerini uzattı.

— Çok iyi ettiniz! İşte çocuklarım. Tanışınız.

Vasilyef, yalancıktan kaşlarını çattı ve homurdanan bir sesle :

— He.. he... Görelim. Demek, bu İgor; sevimli çocuk... Bu da, Olga; o da cici bir kız. Şimdi bakın çocuklar, sizinle ciddi görüşeceğim şeyler var. Ben annenizle evlenmek istiyorum. Ne dersiniz?

Evgeniya Alekseyevna, hafif bir «Ah»!, nidasını zaptedemedi.

— Keşke önce bana söyleseydiniz...

— Canım, sizinle bu işi nasıl olsa hallederiz. Fakat onlar... Ne dersiniz?

İgor, Vasilyef'e dikkatli bakıyordu:

— Siz nasıl adamsınız?

— Ben mi? Yerinde bir sual. Ben, doğruluk ve neşeyi seven bir adamım. Annenizi çok severim. Zannederim ki, sizi de seveceğim. Fakat...

Vasilyef gene kaşlarını çattı ve kalın bir sesle:

— Çocuklara karşı çok titizim haa! .

Olya sevinçten gülüyor, ayaklarını yere vuruyordu.

Vasilyef, İgor'u elinden tuttu.

— Gördün mü? Küçük kardeşin razı oldu, ama sen daha düşünüyorsun. Tabii, sen erkeksin. Nasıl İgor, beni beğendin mi?

İgor, gülmeksizin ciddi bir tavurla:

— Beğendim. Yalnız . . . Siz de bizi bırakmıyacak mısınız?

Vasilyef, ellerini dua eder gibi açtı ve yalvaran komik bir sesle:

— Aman çocuklar, yavrular; siz beni zavallı öksüz bırakmayın!

Bu sefer İgor bile güldü:

— Evlen anne. Nasıl olsa siz çoktanberi sözleşmişsiniz. Ben gözlerinizden anladım.

Vasilyef bu sözlere bayıldı:

— Çocuk değil, dehâ! Ben de aptal gibi, onlardan korkuyordum.

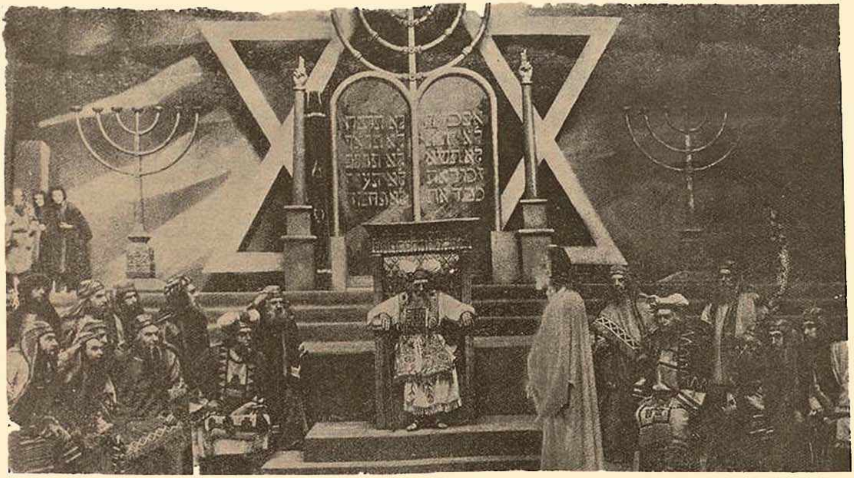

XVI ıncı ASIRDA YAHUDÎ YURDU

M. Sami TEZİŞ

Son yıllarda bazı memleketlerden muhtelif usullere müracaat edilerek çıkarılan İsraeil oğulları bir zamanlar İspanyadan da çil yavrusu gibi dağıtılmış; bin bir tazyik yüzünden rahat ve huzurları kaçan yüz binlerce Yahudi kendilerine yeni bir huzur ve sükûn yurdu aramağa koyulmuşlardı.

Bu arada Osmanlı imparatorluğuna iltica edenler bu geniş ülkede kendilerine geniş bir şefkat ağuşu açılmış olduğunu görerek sevinmişler; ve hele bu yeni yurtta kolayca refaha ermek imkânlarının da bol bol mevcut bulunduğunu anladıkları zaman, kahır yüzünden lütfe uğramış olduklarından dolayı Cenabı kibriyaya şükretmişlerdi

Adını Mikneze ve dinini de İseviliğe tebdil etmiş olmasına rağmen umduğu masuniyeti bulamıyan ve bunu Osmanlı imparatorluğunun geniş hudutları içinde aramağa çıkan Jozef Nasi adında bir vatan cüdanın. dolaşa dolaşa yolu Kütahyaya düşmüş. Jozef orada Selim isminde bir şehzadenin vali bulunduğunu ve bunun da yarın bir tacidar olabileceğini öğrenerek, postu Kütahyada sermeği maslahata uygun görmüştü.

Bu Jozef Nasi Kütahyada. bir yandan gayretini ta İspanyadan kaçırıp getirdiği ve gezdiği yerlerde bir dakika bile yanından ayırmadığı çil altınları arttırmrğa hasrederken. diğer yandan da şehzade ile bir rabıta tesis edebilmek için vesileler aramağa koyulmuştu.

Bir tarafta zevk ve safaya düşkûn ve aldığı tahsisatla bu zevk ve safanın icap ettirdiği masrafları karşılayamıyan bir şehzade, diğer tarafta da onunla rabıta tesis edebilmek için canından aziz tuttuğu Venedik dukalarını bile ibzale müheyya bir Jozef bulundukca, bu iki insanın ergeç biribirile karşılaşmaması mümkün değildi.

Selim, bir padişah sarayından farksız konağında dünyanın dört bucağından tedarik edilmiş ahû misal ve şuhu reftar cariyeler arasında zevk çatıp felekten kâm alıyor ve avuç avuç altınlar saçıyordu. Fakat şehzadenin tahsisatı güneş karşısındaki karlar gibi çabuk çabuk eriyor ve Selim Jozefe müracaatta mustar kalıyordu.

Jozef Nasi bir yandan para ikraz ederken diğer yandan da inci ve elmaslı mücevherler ve nefis şaraplar hediye ederek Selimin nedimleri arasında yer almakta gecikmedi.

Şehzade Jozefin altın ve elmaslarından ziyade laal renkli şarabından dolayı ızharı memnuniyet ediyor ve ikide bir:

— Eğer bu şarap tükenirse benim hâlim nice olur. Zinhar şarap tükenmesinki, ben de çölde susuz kalmış bir biçareye dönmiyeyim!... diyordu.

Jozef yarının tacidarındaki bu derin zaafı gördükce, onun nüdeması arasında bulunmadan beslediği hayalâtın hududunu genişletmekte bir beis görmiyor.. ve herbireri bir yana dağılmış ırkdaşlarının hâli pür melâlini düşünerek, onların hepsini bir arzı mukaddeste toplamağı kuruyordu. Fakat Jozef bugün yapılan hataya o zaman bile düşmiyecek kadar zeki idi. Bu arzı mukaddesi Şamda, Filistinde kurmaktan ziyade hem bütün ırkdaşlarını istiap edecek cesamette, ve hem de harici istilâlardan mümkün mertebe uzak kalacak bir yurt seçmek basiretini gösterdi. Bu yurt Kıbrıs olacaktı.

Gerçi Jozef Kıbrısın Venedikliler elinde olduğunu ve onları oradan sürüp çıkarmanın da büyük bir ordu ve donanma ile mümkün bulunduğunu bilmiyor değildi. Fakat Selim padişah olduktan sonra Kıbrısın Osmanlılar tarafından zaptı elbette ki mümkün olabilirdi. Kıbrıs zaptedildikten sonra da muhakkak ki Selim, bu adaya Jozefi Kral yepmaktan çekinmiyecekti. O da kral olduktan sonra ırkdaşlarını burada toplıyarak bir yahudi kraliyeti tesisi güç olmıyacaktı.

Bir gün Selim yine şarabın tükenmesi ihtimalinden tasalanırken Jozef Miknez ona (Kıbrısın zaptile bu tehlikenin ilelebet önüne geçilmesi mümkün olacağını ve yeni ülkedeki binihaye servetler dolayisile de aynı zamanda çil altınları da bol bol saçmak imkânlarının elde edilebileceğini) söyledi. Selim Kıbrıs şarabının sarhoşluğu içinde ona:

« — Arzularım husul bulursa [1] Kıbrıs kralı olacaksın! » dedi.

(Âlemi mestide verilen bu vait, Yahudiyi o kadar âmali harisane ile işbâ etti ki, hanesine « Kıbrıs kralı Jozef » kitabesile Kıbrıs hükûmeti armasını talik ettirdi.) [2]

Nihayet şehzadenin arzuları husul bulmuş ve sultan Selim Han Sani namı altında « câlisi seriri saltanat » olmuştu.

Şehzadenin cülûsunda Mikneze padişahı nevcahın ayaklarına kapanmış. Selim de ona Nakun ve 12 Sıklat Bobut adalarının dukası unvanı iftiharını bahşetmişti. [3]

Evvelce şehzade iken ne Selimin verdiği vait ve ne de Jozefin kapısına talik ettirdiği kitabe ile armadan haberdar ola-

(1) İma yoluyle Padişah olursam demek istiyo
(2) Hammer 36 - 264
(3) Hammer 36 ıncı Kitap

yan Venedik elçisi, padişahın bu vadi
bunun doğuracağı netayicten endişeye
şlamıştı. Sadrazam da Arabistan ve Ma-
ristan seferleri nihayetlenmeden devleti
ni bir harp gailesine sürüklemek istemi-
ırdu. Ve bu itibarla bu tasavvurdan pa-
şahı vazgeçirmek için bir hayli uğraştı.

Fakat hâdisat Jozefe yar görünüyor ve
ıkadderat da bir Yahudi yurdu kurul-
asına muzahir gibi davranıyordu. Vene-
k tersanesinde çıkan bir yangın (1569),
bu yangın dolayısile Venedik donan-
asının düçar olduğu buyük zararlar iyi
r fırsat telâkki ediliyordu. Sabık kap-
nıderya Piyale ile Selimin eski lalası
ustafa da yeni bir zafer kazanarak evvel-
mağlûbiyetlerini unutturmak ve yeniden
veccühü şahaneye nail olmak istiyorlardı.

Müftü Ebussuut efendi de bu fikre
uzahir davranıp, Kıbrısta evvelce hâlife
mer ve Mısır sultanlarının hükümran ol-
ası dolayısile (sabıka darü islâm olup
ıde zaman küffarı hâkisar müstevli o-
nca cihat farzolur, diye bir de fetva ve-
nce Sokullu yalnız kaldı. Halbuki bu
alık Endülüsten bir sefaret heyeti gelmiş
İspanyadaki İslâm hükûmetine yardım
lebinde bulunuyordu. Padişah bu talebe
nuz silkti ve Venedik elçisine bir ulti-
atum tevdi ederek (evvelce Kıbrısın va
datı Mekkei Mükerreme ve Medinei Mü-
vvereye muhassas) olduğundan bahisle
bedeli devamı sulh) olarak Kıbrısın ve-
lmesini istedi.

Her ne kadar bugün ilânıharpsiz dahi
ırbedilmekte ve bu şekil harp bir hay-
da revaç bulmakta ise de, o zaman bir
silei harp icadı gibi diplamasi bir ince-
k ve nezaket gösterilmek mutat idi. Ve
ttabi bu talep reddedilince de (Tedari-
iti seferiyeye bed'-ü- mübaşeret) olun-
ağa başlandı.

Lala Mustafa ordu serdarlığına, Piyale-
e donanma Başkumandanlığına tayin edi-
rek Mart ayında 25 kadırga, Nisan eva-
inde 65 kadırga 30 kalyon. Mayısta 36
adırga 12 çektiri ve 8 mavna ile 40 hay
an nakline mahsus gemi ve 40 da asker.
yecek, top ve mühimmat nakleden Ka-
murşal yola çıkarıldı. Bu üç filo cem'an
50 yelkenliden terekküp ediyordu. Her
r filo yelkenlerini şişirip sahilden uzak-
şırken Jozef Menzeni de sevinçten etek-
ri ayağına dolaşıyor ve zil takıp şıkır
kır oynıyacağı geliyordu.

Tarih, nihayet 1571 yılında Kıbrısın
abt (ve memaliki mahrusai şahane) me-
anına ilâve olunarak, adanın varidatının
vvelce Haremeyne aidiyeti cihetile, Haremi
ümayuna ve Valide sultanın tahsisatı me-
anına ilâve edildiğini kaydederse de, Ya-
udi Kraldan bir daha bahsi bilüzum ad-
eyler.

III

Kıbrıs şarabının güzelliği yüzünden
apledildiği gibi, bu güzel ve nefis şarap-
lar da bir tacidarın vakitsiz ölümünü intaç
etmiştir.

Filhakika Selim, hudutsuz ülkeleri ara-
sına Kıbrıs ta ilhak edildikten sonra, şarap-
sız kalmak korkusundan kurtulmuştu ve
onu artık korka korka değil, büyük bir
mebzuliyetle kullanmaktan çekinmez ol-
muştu. Fakat bu endişesi zail olduktan
sonra bir gün bir kuyruklu yıldız görün-
mesi, bir müddet sonra Mekkede bir ha-
reketi arz vukuu, başka bir gün şehirde
bir yangın olup dört evin yanması gibi
hâdiseler onu vesveseye düşürdü. Bilhassa
saray mutfağında çıkan bir yangında (1574)
Kıbrıs şaraplarının saklı olduğu kilerin
yanması onun yesini arttırdı ve şarapların
ziyan olmasını, emarei idbar gibi gördü.
Maamafi şarap biter ve şarapsız kalır kor-
kusile kilercibaşı Mesih ağayı alelâcele
Kıbrısa gönderdi.

Bir gün yeni yaptırdığı hamama gir-
mek isteyip te ona hamamın duvarlarının
henüz kurumamış olduğunu ve bundan
hastalanması ihtimali olduğunu söyledik-
leri zaman bile, Kıbrıs şarabının (tesiri
devanapezirinden medet umarak bir şişe
Kıbrıs şarabını dikerek hamama girdi.)

Fakat (şarabın keyfi yürüyüşüne ihti-
zazaver olduğundan hamamın buharı ile
ıslanmış mermerlerin üzerine kayarak düştü
ve bir şiddetli hümma neticesinde öldü.,
1574). Bu suretle Kıbrıs şarabı, ne Jozef
Nasiye ve ne de İkinci Selime hayretmedi.

DÜNKÜ ve BUGÜNKÜ
ARZUHALCILAR

— *Baştarafı 5 inci sayfada* —

sol elleri üzerine yaydıkları kâğıtlara
mektup yazarak geçinirlerdi.

Dünkü arzuhalcılarla bugünkü arzu-
halcılar arasında bariz farklar şudur:

Dünkü arzuhalcının hattat olması,
azçok arabide, farisîde bebreli bulunması
şarttı. Çünkü Sadrazam kapısında ya-
zılan arzuhallar, o devirde kaba adde-
dilen avam dilile yazıldığı takdirde
okunmaz, atılırdı. Bu yüzden arzuhalcı
«Elfazı tayyibe» kullanmak mecburi-
yetinde idi.

Bugünkü arzuhalcı ise hüsnü - hatta
ehemmiyet vermez. Arzuhal; yani isti-
dâ; mektup ve saire yazarken daima
bir müsvedde çıkarır, sonra müsvedde-
yi müşterisine verir, okutur, kendisi-
de daktilo makinesi başında çıtırçıtır,
külfetsiz ve düşüncesiz yazar..

Üçyüz yıl önce beşyüz kişiyi bulan
arzuhalcı esnafı, bugün elliyi doldur-
mıyacak kadar müthiş bir sukuta uğ-
ramıştır. Çünkü dün yazma ve okuma
bilmez insanlarla dolu olan İstanbul,
bugün yazma ve okuma bilir insanlarla
dolmuş bulunuyor.

Osmanlı Tarihinde

— *Baştarafı 12 nci sayfada* —

Sanıldığı gibi hiç te budala olmıyan
halk bu sırma donlu, sırma gömlekli,
sırma uçkurlu zavallıların iri vücutları-
na, nasır tutmuş olan tabanlarına ba-
karak bıyık altından gülüyor:

— İşte, halkı korkutmak buna der-
ler! diye gülüşüyordu.

●

1061 de Üsküdarda kanlı bir vaka ol-
du, Melek Ahmet paşanın Şahin is-
minde bir ağası, Benli Hasan paşanın
askerlerinden bir at almak istedi. Veril-
mediğini görünce kılıncını çekti, asker-
lerin üzerlerine atıldı. Fakat birkaç kılınç
darbesinde kanlar içinde yere serildi.

Vaka Verirâzama haber verildi. Pa-
şa çok kızdı. Hasan paşanın mirâhuru
Hacı Osmanın yakalanmasını emretti.
Bütün kabahatı ona yükledi. Halbuki
Hacı Osman bağıra bağıra:

— Maazallah sultanım, benim bun-
dan haberim yoktur. Ben ■ gece akşam-
dan gece yarısına kadar paşanın yanın-
da idim. Facia bizim olduğumuz çadır-
dan iki saat uzakta bir yerde olmuş:
dedi.

Fakat paşa çok hiddetli idi:

— Bire cellâd! diye bağırdı. Götü-
rün şunu!

Hacı Osmanı aldılar. Vezirâzam da
beraber olduğu halde Babuhumayuna
gittiler. Çünkü bütün suçlular burada
katledilebilirdi. 40 yaşlarında yiğit ve
makul bir adam olan Hacı Osman fer-
yad edip duruyordu:

— Baka devletlü, iki elim ruzümah-
şerde yakandadır. Nahak yere kanıma
girme, beni hapset. Tahkik et, herşeyi
anla. Bu cürmün sahibi isem beni aman
vermeyip öldür. Hiddetle acele etme.
Suçum yoktur!

Fakat bütün feryadları hiçbir tesir
yapmadı. Cellât bir kılınçta Hacı Os-
manın başını yere düşürdü

●

1062 de Gürcü Mehmet paşa Sada-
rete getirildi. Bittabi paşa derhal akra-
ba ve taallukatını en yüksek mansablara
yerleştirmeğe başladı. Kardeşi Cafer
paşaya Şam ayaletini aldı ve kendisini
Şama vali gönderdi.

Cafer paşa acaip bir adamdı. Yassı
bir sarık sarardı. Bir okcu oğlu kürkü
giyerdi ki, köşeleri diba parçalarile süs-
lü idi. Kendine mahsus bir giyinişi
vardı, bu yüzden halk Cafer paşaya
daima müstehziyane bakardı.

Ne haricî işlerden, ne de hükûmet
ahvalinden haberi yoktu. Koyu bir ca-
hildi, bir mecliste konuşmasını bile
bilmezdi. En
çok kullandığı
kelime: «Fa-
raza..» idi.
fakat Cafer
paşa bu keli-
meyi katiyen
doğru kullan-
maz, daima:

— Prasul.
derdi.

ON SENE GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hala sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyiçe besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besliyeci madde yalnız: yeni "TOKALON„ kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile az zamanda genç ve güzel bir hal alıyorlar.

"TOKALON„ kreminin "pembe„ renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise "TOKALON„ kreminin "beyaz„ renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON„ üzerine sürülen podra bütün gün kuvvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON„ kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON„ ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.